

Södertörns högskola | Institutionen för Historia och Samtidsstudier
Kandidat 15hp | Historia | Vårterminen 2013

St. Barthélemy

– Skrivningen om den forna svenska kolonin

Av: Lee Martin
Handledare: Ragnar Björk
Examinator: Kenneth Awebro

Abstract

The aim of this essay is to see how various texts, both Swedish and foreign, have described the former Swedish colony of St. Bartholomew. The focus has been on the slaves on the colony, and here how they were treated and how the analyzed authors portray the slaves lives.

The literature has been divided up into two different categories, based on when they were published. The distinction has been made by dividing them up into a contemporary cluster, that were published before the 1900's, as opposed to the more recent literature, from after the 1900's. This division also enables us to see a difference not only between authors, but also between time periods.

The research shows a difference within the focus of the contemporary and the recent literature, where the contemporary focused more on the slave trade per se whereas the slaves lives are discussed more in the recent literature. This can be ascribed to the differing discourses, where the actuality of abolishing the slave trade was prominent when the contemporary authors were active.

The recent authors have all had access to the same resources in the different archives, but most of them differ in their usage of said resources. By looking at these texts with the theory of historiography in mind we can ascribe these differences to many different reasons, some of being the differing discourses as well as the aim of the text.

Whereas there has been research conducted about St. Bartholomew as a Swedish colony, the subject has not caused a great stir within the academic world of history.

Keywords: Caribbean, colony, slavery, slaves, St. Bartholomew, Sweden, West Indies

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Introduktion	
1.2 Bakgrund	1
1.2.1 Slaveri som fenomen	1
1.2.2 Den europeiske slavhandeln	3
1.2.3 Svenska trälrar och svensk slavhandeln	4
1.2.4 St. Barthélemy och Sverige	6
1.3 Disposition	7
1.4 Forskningsläge	8
1.5 Teoretiskt perspektiv – Historiografi och historiebruk	9
1.6 Syfte och frågeställningar	13
1.7 Metod	13
1.8 Avgränsningar	15
1.9 Källor och Källkritik	15
2. Undersökning	16
2.1 Vad säger originalkällorna om slavarna?	16
2.2 Hur beskrivs slavarnas leverne på St. Barthélemy i den samtida litteraturen?	19
2.3 Hur beskrivs slavarnas leverne på St. Barthélemy från 1900-talet fram till idag?	22
3. Avslutande diskussion och analys	33
3.1 Vad säger originalkällorna om slavarna?	33
3.2 Hur beskrivs slavarnas leverne på St. Barthélemy i den samtida litteraturen?	34
3.3 Hur beskrivs slavarnas leverne på St. Barthélemy från 1900-talet fram till idag?	35
3.4 Sammanfattande diskussion	37
3.5 Sammanfattning	39
4. Källförteckning och litteraturlista	40

1. Inledning

1.1 Introduktion

Under 94 år hade Sverige en karibisk koloni, St. Barthélemy. Mellan 1784-1878 bodde såväl européer som slavar på ön. Öns hamn, Gustavia, agerade även som frihamn, där europeiska och andra skepp fick ankra, sälja, köpa och byta sina varor. Under tiden som Sverige hade denna koloni var den transatlantiska slavhandeln fortfarande pågående. Sverige, med sin koloni, var således delaktiga i den transatlantiska slavhandeln.

Detta till trots har information om St. Barthélemy som svensk koloni och Sveriges inblandning i slavhandeln inte något getts något vidare utrymme i den svenska historieskrivningen. Detta kan säkerligen tillskrivas en mängd olika anledningar, men en intressant fråga är varför denna del av den svenska historien inte uppmärksammas i någon större grad. Det är just denna fråga som gör mig nyfiken på hur skrivningen om den forna svenska kolonin ser ut och om det kan ge en förståelse för varför denna delen av den svenska historien genererat så lite uppmärksamhet.

1.2 Bakgrund

1.2.1 Slaveri som fenomen

Den franske författaren Maurice Lengellé menar i sin bok *Slaveriet* att just ordet slaveri kan beskriva två helt olika system. Den första, och den äldre, kan ses som ett slags livegenskap, där tillfångatagna fångar kunde välja mellan döden eller att bli slav till dem som segrat. Denna form av slaveri beskrivs som något som tjänade både parter, där slaven undkom döden och slavägaren tjänade på det genom att han fick mer arbetskraft. Den andra formen av ordet, och den som vi i nutid tänker på när vi pratar just om slaveriet, är som ett kriterium för en segregation av levnadsnivån, och då oftast baserad på rastillhörighet.¹ Redaktörerna bakom boken *Slavery*, Stanley Engerman, Seymour Drescher och Robbert Paquette, menar även de att ordet slaveri generellt sett syftar till att beskriva en situation där en människa äger en annan. Där ägaren bestämmer vart den andre ska bo, jobba med, hur mycket mat de får samt när och hur sexuellt utnyttjande får ta plats.² Redaktörerna menar även att ingen vet med säkerhet när

¹ Lengellé, Maurice, *Slaveriet*, (Furulund, 1993) s. 3

² Engerman, Stanley, Drescher, Seymour & Paquette, Robert (red.), *Slavery* (Oxford, 2001) s. 5

och var slaveriet startade, men att det måste ha varit en del av världen för de flesta människor, där slaveri var ett sätt att ordna och straffa individer.³

Lengellé benämner den första formen av slaveri som det symbiotiska slaveriet eller det ”milda” slaveriet. Detta på grund av att denna form hade som avsikt att människosläktet skulle överleva. Han menar att slaven i denna bemärkelse var mer som en tjänare.⁴ Den primära grundstommen av denna typ av slaveri handlade om hungern. Här menar Lengellé att ”Vid hungersnöd upprättades ofta ett slags kontrakt mellan två parter. Den ena parten åtog sig att alltid ge tillräckligt med föda till den andra, som i sin tur åtog sig att tjäna sin husbonde efter bästa förmåga.”⁵ I den andra, mer utnyttjande, formen av slaveriet kallar Lengellé slaven för boskapsmänniskan. Denna form av slaveri handlade mer om att slavarnas konsumtion skulle hållas så lågt som möjligt för att på detta sätt få ut bästa möjliga ekonomiska resultat av slavarbetet. Slaven likställs inom detta system med ett boskapsdjur och behandlas således på samma vis. Lengellé summerar med att säga att ”Ojämligheten blev samhällets sociala grundval”⁶ och att slaveriet som institution skapades för att man behövde arbetare för att utföra det tunga kroppsarbetet.⁷

I boken *Slavery* har redaktörerna samlat diverse texter som handlar om slaveriet, däribland en text av den politiska tänkaren Baron de Montesquieu, där han diskuterar slaveriet av den afrikanska befolkningen. Han menar att den europeiska befolkningen, efter att de utrotat den inhemska amerikanska befolkningen, var tvungna att ta till de afrikanska slaverna för att skövla all land som fanns på kolonierna.⁸ Författaren Winthrop D. Jordan menar att slaveri ansågs vara en konstant situation. Med andra ord, trots att det inte var uttalat att det innebar en livstid, så var det som menades. Det sågs även som konstant då slaveri var ärftligt. Jordan menar även att det inte hade funnits något slaveri om det inte hade funnits några ekonomiska incitament.⁹

De ekonomiska aspekterna av slaveriet har också diskuterats vida, där Engerman m. fl. menar att det inom forskningsvärlden länge har ansetts att slaveriet var ett icke produktivt system sett

³ Engerman m. fl. (Oxford, 2001) s. 57

⁴ Lengellé (Furulund, 1993) s. 9

⁵ Ibid. s. 11

⁶ Ibid. s. 17

⁷ Ibid. s. 26

⁸ Engerman m. fl. (Oxford, 2001) s. 22

⁹ Ibid. s. 69-71

ur ekonomiska aspekter. De som dock försvarade slaveriet menade att systemet tillät en ekonomisk framgång där det inte hade funnits någon om slaveriet inte existerat. Trots de moraliska problemen som fanns, så var slaveriet ett nödvändigt ont för att öka vinster. Slavarna i sig jobbade med alla möjliga olika saker, såsom kvalificerade arbetsuppgifter som militärtjänst, hushållsarbete, gruvsdrift och okvalificerad jordbruksarbete.¹⁰

Engerman m. fl. påpekar att slaveriet existerade långt innan den transatlantiska slavhandeln startade. Då skickades slavarna via land och hav från östra Afrika till Indien och även längre österut till öarna kring Sydostasien och Stilla havet. Trots slaveriets långa historia är det just den transatlantiska, från 1500-talet till mitten av 1800-talet, som anses vara exceptionell. Detta på grund av de fruktansvärda omständigheter som slavarna tvingades in i under färden över Atlanten. Engerman m. fl. anser att dessa omständigheter endast kan jämföras med transporter över Sahara öken samt transporten av människor till arbets- och koncentrationsläger under 1900-talets Europa. Mellan 1450 och 1870 transporterades omkring 12 miljoner afrikaner norrut och västerut över Atlanten.¹¹

1.2.2 Den europeiska slavhandeln

De portugisiska sjöfararna som under början av 1400-talet gjorde upptäcktsfärder in i Afrika kan enligt Engerman m. fl. anses ha startat den fyra sekel långa slavhandel över Atlanten, i och med att portugiserna tog sig in på den muslimska slavhandeln. Författarna menar även att det kan ses som säkert att den europeiska efterfrågan på afrikanska slavar, för att skicka över till den Nya Världen, stimulerade afrikanska slavleverantörer att fånga fler slavar via till exempel krig och som straff.¹²

Historieprofessorn David Eltis diskuterar i sin text *Europeans and the Rise and Fall of African Slavery* européernas roll i den transatlantiska slavhandeln. Han diskuterar här även vilka grupper som anses vara lämpliga att förslava och hur denna lämplighet kan förändras över tid. Eltis menar att forskning kring slaveriet visar på att det inte fanns ekonomiska aspekter som dikterade att det var just den afrikanska befolkningen som skulle förslavas, utan att det istället handlade om kolonistörernas ovilja att se européer som slavar. Han menar

¹⁰ Engerman m. fl. (Oxford, 2001) s. 372

¹¹ Ibid. s. 149-150

¹² Ibid. s. 59

vidare att de länder som var minst troliga till att förslava de egna, var de länder som hade de strängaste och mest sofistikerade systemen för utnyttjandet av ickeuropeiska slavar.¹³

De nederländska slavskeppen fraktade mellan 1600 och 1800-talet cirka 450 000 slavar över Atlanten.¹⁴ Danskarna utvecklade under denna tid en ganska omfattande och kontinuerlig triangelhandel, där 260 expeditioner gick från Europa till Afrika och sedan Amerika mellan åren 1670-1807. Under dessa seglatser fraktades sammanlagt 85 000 slavar över Atlanten på danska skepp, samt att 15 000 slavar såldes i de danska forten som fanns på Guldkusten. Danmarks största koloni i Västindien var ön Sant Croix, där nästan alla slavar som kom till huvudhamnen på ön Christiansteds kom direkt från Afrika. Den danska slavhandeln tjänade mest under den tid då övriga europeiska nationer låg i krig med varandra. Under perioden 1782-1785 levererade danska skepp 5 800 slavar till andra länders kolonier i Västindien, medan de levererade över 1 200 slavar till de egna kolonierna under samma tidsperiod.¹⁵

Under Wienkonferensen 1815 förklarades slavhandeln olaglig¹⁶ och likställdes med sjöröveri. Trots detta så fortsatte slaveriet och inte förrän 1848 upphörde slaveriet helt på de franska kolonierna.¹⁷ Danskarna hade dock varit först med att 1792 bestämma sig för att förbjuda slaveriet från och med 1802 på de danska kolonierna och engelsmännen förbjöd slavhandeln 1807. Portugiserna dröjde ända till 1836 med att förbjuda slavhandeln.¹⁸

1.2.3 Svenska trälrar och svensk slavhandel

Det kan i denna diskussion om Sveriges inblandning i den transatlantiska slavhandeln vara på sin plats att kort återge Sveriges relation till slavar i det egna landet. Historieprofessorn Ruth Mazo Karras diskuterar slaveriet och slavarerna i Sverige från Vikingatiden till slutet av 1300-talet i sin bok *Slavery and Society in Medieval Scandinavia*. Karras menar att de personer som kallades för träl i essens var en slav. Detta baserar hon på hur trälarna beskrevs i lagarna och sägner.¹⁹ Historikerna Thomas Lindqvist och Janke Myrdal menar även de att det idag anses

¹³ Engerman m. fl. (Oxford, 2001) s. 86-88

¹⁴ Drescher, Seymour & Engerman, Stanley L. (red.), *A historical guide to world slavery* (New York, 1998) s. 146

¹⁵ Harrison, Dick, *Slaveri: en världshistoria om ofrihet. 1500 till 1800* (Lund, 2007) s. 166-169

¹⁶ Alexander, George William, *Några ord om slafhandeln och slafveriet, tillegnade svenska folket* (Stockholm, 1840) s. 5

¹⁷ Bååth-Holmberg, Cecilia, *Kampen för och emot negerlafveriet: ett blad ur Förenta staternas historia* (Stockholm, 1896) s. 17

¹⁸ Sjögren, Bengt, *Ön som Sverige sålde: [S:t Barthélemy]* (Göteborg, 1966) s. 34

¹⁹ Karras, Ruth Mazo, *Slavery and society in medieval Scandinavia*, (New Haven, 1988) s. 41

att trälen var en slav, men att det råder frågor kring definitionen och vad som är avgörande för definitionen; kulturella, juridiska eller ekonomiska faktorer.²⁰ Karras menar vidare att det är svårt att säga om Vikingarna var delaktiga i en storskalig slaverihandel, men att det mesta pekar på att skandinaverna under denna tid snarare var slavhandlare än slavägare i det egna samhället.²¹ Hon säger även att handel med slavar var viktigt inom handeln under Vikingatiden. Vikingarna sålde slavar till östra islamiska länder samtidigt som de kan ha handlat med tillfångatagna från England och Irland till muslimska Spanien. Karras säger även att det inte finns några tvivel på att det fanns slaverimarknader i Skandinavien.²²

Sverige gjorde inträde på den transatlantiska slavmarknaden år 1647, när ett antal holländska investerare startade Svenska Afrikakompaniet, i ett försök att ta affärer från det holländska Västindiska kompaniet(WIC).²³ Historikern Dick Harrison menar att det Svenska Afrikakompaniet främst köpte slavar för att bygga upp en duglig arbetskår som även var lojal. Under 1650-talet fanns det som mest 200 slavar och deras familjer vid den svenska bosättningen Cabo Corso på Guldkusten i Afrika. I Cabo Corso byggde sedan svenskarna ett fort vid namn Carolusburg.²⁴

Vad det gäller den svenska slavhandeln under denna tid var det ingen självklarhet. Det som saknades var svenska plantager i Västindien och Amerika. Detta innebar att det inte fanns någon naturlig köpmarknad i Amerika. Istället fanns det en ö utanför den afrikanska västkusten vid namn São Tomé, som var en portugisisk sockerö. Plantageägarna på ön behövde slavar och det blev billigare för Sverige att köpa socker från ön om de kom med slavar. Under Svenska Afrikakompaniets första fem år transporterades 200-300 slavar till den portugisiska ön. Dessa lyckade transporter innebar att Kommerskollegiet 1654 beslöt att kompaniets skepp fick föra slavar direkt till de spanska kolonierna i Amerika.²⁵

Det Svenska Afrikakompaniet försvann dock när kompaniets verkställande direktör gick över till ett annat företag och samtidigt erövrade de mesta av Sveriges ägodelar på den afrikanska kusten i Danmarks namn. Tillsammans fraktade Danmark och Sverige 50 000 slavar över

²⁰ Lindkvist, Thomas & Myrdal, Janken (red.), *Trälar: ofria i agrarsamhället från vikingatid till medeltid* (Stockholm, 2003) s. 6

²¹ Karras (New Haven, 1988) s. 46

²² Ibid. s. 49

²³ Drescher & Engerman (New York, 1998) s. 146

²⁴ Harrison (Lund, 2007) s. 160-162

²⁵ Ibid. s. 162-164

Atlanten mellan 1600 och 1800- talet. Den svenska inblandningen i slavhandeln kan i det stora hela ses som rätt marginell.²⁶ Harrison instämmer med det faktum att Sveriges inblandning i den transatlantiska slavhandeln inte var lika stor, men poängterar att det fortfarande är viktigt att studera den svenska inblandningen oavsett dess omfattning. Han menar även att den enda anledningen till att Sverige inte sålde och köpte fler slavar berodde på att Sverige var ett litet land i Europas periferi, med små resurser.²⁷ Harrison menar att om Svenska Afrikakompaniet hade fått fortsätta sin slavhandel från Afrikas kust, hade de mycket väl kunnat utvecklas till att bli en mycket aktiv slavhandelsnation.²⁸

1.2.4 St. Barthélemy och Sverige

Författaren Erik Olof Emanuel Högström, som under 1888 gav ut boken *S. Barthelemy under svenskt välde*, skriver i sin bok att ”Det är omöjligt att med stöd af de handlingar, som stått mig till buds, ge någon fullständigare skildring af Barthelemys historia under den första tiden efter föreningen med Sverige.”²⁹ Han menar att guvernörens rapporter inte innehåller tillräckligt med information, och att det endast är inpå 1800-talet som förhållandena på ön kommer in i ljuset.³⁰

I 1784 åkte Gustav III ner till Paris för att förhandla om en allians mellan Sverige och Frankrike. Förhandlingarna slutade med att Sverige fick den tidigare franska kolonin St. Barthélemy i utbyte mot att Frankrike fick använda Göteborg som en handelsentrepôt. Den 7 mars 1785 var allting klart, och Sverige hade full suveränitet över ön. Den nya svenska kolonin hade vid det svenska övertagandet ingen större population. I 1785 bodde det 739 människor på ön, varav 458 med europeisk bakgrund där 115 var svenskar.³¹

Den största fördelen med ön var dess hamn, le Carenage. Ön i sig var som sagt tämligen liten, stenig och led av halvåriga torkor. Därmed var ön inte gjord för plantage av olika slag, utan det var hamnen som kom att bli den verkliga inkomstbringaren. I och med handeln, ökade befolkningen och vid slutet av 1785 hade den växt till 950. För att kunna administrera den nya kolonin startade Sverige det Svenska Västindiska kompaniet under 1786. Huvudstaden

²⁶ Drescher & Engerman (New York, 1998) s. 146

²⁷ Harrison, (Lund, 2007) s. 159

²⁸ Ibid. s. 164

²⁹ Högström, Erik Olof Emanuel, *S. Barthelemy under sven[s]kt välde* (Uppsala, 1888) s. 7

³⁰ Ibid. s. 7

³¹ Kent, Neil, *The soul of the North: a social, architectural and cultural history of the Nordic countries, 1700-1940*, (London, 2001) s. 358

Gustavia, döpt efter Sveriges kung Gustav III, växte snabbt under det nya koloniala styret. Befolkningen växte kraftigt under de första åren och vid 1800 låg invånarantalet på 5 000. Detta innebar att den västindiska staden var lika stor som Uppsala vid denna tid, och räknades till en av de största städerna under Sveriges fana.³²

Kolonin nådde både sin lukrativa och populationsmässiga topp under 1800-talet, när det rådde krigstider för de resterande europeiska länderna. När Napoleon föll 1815 och krigen i Europa avstannade, minskade även den lukrativa handeln för den svenska kolonin. Detta resulterade i ett minskande invånarantal. Den svenska riksdagen hade redan 1813 fattat beslut om att förbjuda slaveriet³³ men detta sattes inte i verket förrän den 19 maj 1845.³⁴ Friköpanget av slavarna började 1846, då staten friköpte 241 slavar för 19 991 spanska daler. De resterande 282 slavarna friköptes under 1847 för 24 699 spanska daler. Den 9 oktober 1847 kungjorde man således att slaveriet var avskaffat.³⁵

Då slaveriet var avskaffat på ön och krigstiderna var över i Europa dalade kolonins ekonomi. Man exporterade både ananas och salt, men inget kunde lösa den nedgående ekonomiska situationen. År 1868 startade man förhandlingar med USA om en möjlig transaktion, men den blev inte av. Till slut vände sig Sverige till Frankrike och 1878 fastställdes transaktionen. Den 16 mars 1878 blev St. Barthélemy återigen franskt³⁶ efter 94 år som svensk koloni.

Tanken med uppsatsen är att beskriva hur olika författare har beskrivit St. Barthélemy och däri specifikt hur slavarna behandlades av invånarna på ön, däri lagar, bestraffning och handel med slavar. Dessa beskrivningar kommer från ett antal olika författare som varit verksamma vid olika tidsperioder och med olika roller inom historieskrivningen.

1.3 Disposition

Det som följer i uppsatsens disposition efter att bakgrunden återgetts, är det forskningsläge samt teoretiska perspektiv som uppsatsen befinner sig i. Följer gör sedan syftet, med frågeställningar, samt metoden och källorna. Den empiriska delen av uppsatsen tar sin avstamp utifrån de tre centrala frågeställningarna som vardera besvaras. Den avslutande

³² Kent (London, 2001) s. 358-359

³³ Sjögren (Göteborg, 1966) s. 34

³⁴ Harrison (Lund, 2007) s. 300-301

³⁵ Högström (Uppsala, 1888) s. 85

³⁶ Kent, Neil, *A concise history of Sweden* (Cambridge, 2008) s. 192

diskussionen och analysen följer sedan samma modell med en diskussion kring varje frågeställning. Som avslutning ges en sammanfattning av uppsatsen.

1.4 Forskningsläge

Forskningsläget kring slaveriet som institution är till synes oändlig, men jag har tagit fasta på två böcker som kan ge en överblick av slaveriet som fenomen, både för vad den transatlantiska slavhandeln innebar samt vad orden betyder. Den franske författaren Maurice Lengellé diskuterar de två olika vitt skilda system som slaveri innefattar. Han differentierar här mellan det han kallar för det ”symbiotiska” slaveriet eller det äldre och den ”parasitära” eller den nyare formen av slaveri. Med det symbiotiska slaveriet menar Lengellé ett system där tillfångatagna krigare fick välja mellan att ingå i livegenskap eller dö, och där slav och slavägare levde sida vid sida. Det parasitära systemet syftar på det system där slavägaren levde på sina slavars bekostnad.³⁷

Boken *Slavery* innehåller texter från en mängd olika författare genom tiderna som skrivit om slaveriet i alla dess former. Redaktörerna Stanley Engerman, Seymour Drescher och Robert Paquette vill med boken ge en överblick över det enorma ämnet slaveri, med skrifter från bibeln till 1900-talet, av filosofer såväl som historiker. I inledningen konstaterar redaktörerna att ordet slaveri beskriver ett system där individer ägs av andra individer, som därmed bestämmer var de ska arbeta, bo och hur mycket mat de har rätt till.³⁸

Det finns en del forskning om St. Barthélemy, där den största delen kommer från den senare hälften av 1900-talet. Här rymmer ett brett spektra av ansatser, som kanske främst skiljer sig i hur de väljer att måla upp bilden av den svenska inblandningen i slaveriet samt behandlingen av slaverna på kolonin. De mer kritiska rösterna tycks komma från de mer journalistiskt skriva texterna, där kritik mot det svenska kungahuset förekommer samt hänvisningar till källor som visar på att slaverna inte behandlades väl eller med en underliggande åsikt om att Sverige borde uppmärksamma den egna rollen i slavhandeln. Den andra sidan ämnar förmedla hur den svenska kolonin fungerade i praktiken, samt att behandlingen av slaverna inte var så brutal eller kanske till och med mildare än på vissa av de andra karibiska kolonierna. Denna uppdelning ses även i bruket av källorna, där de kritiska rösterna använder sig av vissa samtida böcker medan det andra forskningsfältet använder sig av det som styrker det egna

³⁷ Lengellé (Furulund, 1993) s. 3-4

³⁸ Engerman m. fl. (Oxford, 2001) s. 5

syftet. Något som dock är anmärkningsvärt är relationen mellan forskarna kring ämnet. De citerar varandra och använder varandra som källor, istället för att ibland gå till de originalkällor som finns bevarade, vilket i sin tur innebär att de olika forskningarna i mångt och mycket liknar varandra.

Ingegerd Hildebrands avhandling, *Den svenska kolonin. S:t Barthélemy och Västindiska kompaniet fram till 1796*, från 1951 ämnar beskriva Västindiska kompaniet fram till 1796 samt historien om och kring St. Barthélemy. Hon börjar med att ge en kortfattad bakgrund kring Sveriges förhållande till Frankrike under tiden då Sverige införskaffade sig sin karibiska koloni. Vidare i avhandlingen beskriver hon ingående det Västindiska kompaniets förehavanden på ön, utifrån bestämmelser, protokoll och diverse arkivmaterial. Hildebrand diskuterar även slavhandeln och Sveriges inblandning, där hon utgår från skrivelser och beslut. Boken behandlar såväl Västindiska kompaniets handlingar såsom Sveriges relation till europeiska stormakter och hur detta påverkade handeln på St. Barthélemy. Då detta är en avhandling har Hildebrand använt sig av det originalarkivmaterial som finns tillgängligt, och kan på så vis ge en väldigt konkret bild av den forna svenska kolonin.

På det internationella planet finns det viss litteratur, men inget som går in på djupet kring kolonin. Neil Kent beskriver St. Barthélemy i sina två böcker *A Concise History of Sweden* och *The Soul of the North*. Han nämner det faktum att Sverige hade ett finger med i slaveriet, men lägger ingen större vikt vid detta. Detsamma gäller annan internationell litteratur kring slaveriet i allmänhet. Den svenska kolonin nämns, men i jämförande drag med övriga europeiska länder får den inget större utrymmer.

1.5 Teoretiskt perspektiv

Historiografi och historiebruk

För att svara på frågorna *hur* de använda författarna har använt sig av historien för att beskriva den forna svenska kolonin St Barthélemy och i synnerhet i relation till slaveriet och slavarna kan teorier kring historiografi och historiebruk vara behjälpliga.

Historikern Ulf Zander definierar historiografi som ”den vetenskapliga analysen av historieforskning och historieförmedling.”³⁹ Inom historiografien vill man således undersöka historieskrivningen i sig, och hur historieskrivningen förhåller sig till och framställer historien, samt vilket syfte framställandet har. Denna slags historieskrivning kan även vara mer eller mindre vetenskaplig och med start under början av 1900-talet har historiografien tagit en vändning mot det mer hermeneutiska tolkandet samt psykologiserande och den kvalitativa historien har ökat i intresse istället för den mer empiriskt förklarande och kvantitativa historien.⁴⁰ Viktigt inom historieskrivningen är också den kontext och diskurs vari texten har producerats.

Historieprofessorn Peter Aronsson definierar historiebruk som ”...de processer då delar av historiekulturen aktiveras för att forma bestämda meningsskapande och handlingsorienterade helheter.”⁴¹ Aronsson menar vidare att det inom historiebrukandet finns ett antal grundbegrepp där historiebruk endast är ett av dem. Två andra är historiekultur och historiemedvetande. Historiekultur innefattar källor såsom artefakter, ritualer och sedvänjor, vilka kan möjliggöra en relation mellan dåtid, nutid och framtid. Historiemedvetande handlar om de uppfattningar kring sambandet mellan dåtid, nutid och framtid som dominerar, etableras och reproduceras av just historiebruket. Han menar att dessa begrepp har potential att anlägga och förändra perspektiv på världen och det förflutna.⁴² Samtidigt måste vi komma ihåg att historien kan ses ur många olika synvinklar, där Aronsson poängterar att ”En lång rad preciseringar och val i olika riktningar måste göras beroende på syftet med läsning, lärande, uppsatsskrivande och forskningsuppgifter.”⁴³ Samtidigt som olika människor inom fältet kommer att ha olika uppfattningar om vilka nyckelbegrepp som borde användas.

Historikern Ingmarie Danielsson Malmros diskuterar svenska läroböcker inom ämnet historia och menar att det sättet som historia förmedlas kan ses som en avslöjande aktivitet, där det säger lika mycket om en själv som det gör om det historiska skeende som beskrivs. När det kommer till Sverige menar Malmros att ”Berättelser om Sverige som moralisk stormakt och

³⁹ Zander, Ulf, *Fornstora dagar, moderna tider: bruk av och debatter om svensk historia från sekelskifte till sekelskifte*, (Lund, 2001) s. 21

⁴⁰ Nationalencyklopedin. Artikel ”Historiografi”

⁴¹ Aronsson, Peter, *Historiebruk: att använda det förflutna*, (Lund, 2004) s. 17

⁴² *Ibid.* s. 17

⁴³ *Ibid.* s. 18

duglighetens föregångsland kan man möta i en mängd olika sammanhang och former.”⁴⁴ I sin bok *Kulturarv och historiebruk* menar historiedoktoranden Catarina Lundström att det vi kallar för kulturarv inte är något givet eller bestämt. Hon definierar kulturarv som något ett samhälle har ansett är värt att bevara. Då kommer följaktligen frågan vad kan ses som värt att bevara och vem bestämmer det? Lundström menar att det bestäms av fältet, där kulturarvet är kopplat till individer, grupper, institutioner och professioner; ”Dominerande grupper avgjorde vilka urval och bedömningar som skulle göras.”⁴⁵ Detta i sin tur leder till att vissa kvarlämningar eller berättelser legitimeras utifrån fältets bedömningar. Aronsson är även han inne på samma spår när han säger ”Att skapa ett kulturarv är ett specifikt sätt att institutionalisera en del spår av det förflutna, ett av flera historiebruk, som kräver och skapar kulturell – politisk gemenskap.”⁴⁶

Aronsson diskuterar vidare hur vi använder oss av historien för att skapa mening, legitimitet och kunna hantera att förändringar sker, både inom oss själva och av verkligheten. Detta ligger bakom allt historiebruk, medan metoden och målen naturligtvis kan skifta.⁴⁷ Han menar vidare att konkretisering och placering inom rummet också skapar mening. Ramarna för historieberättande kan skifta, men det rum som varit prioriterat under modern tid är nationerna.⁴⁸ I likhet med detta resonemang menar Zander att historia kan ses fungera på åtminstone tre olika nivåer: fakta, tolkning och medvetande.⁴⁹

Den isländska historieläraren och forna ordföranden för European Association of History Educators, Súsanna Margrét Gestsdóttir, diskuterar i sin text *The Continuous Unpredictability of the Past* hur farligt det är att endast se till en sida av historien. Hon menar att ”Being trained in believing that there is only one side to every story is positively dangerous to society and to ourselves.”⁵⁰ Hon problematiserar i texten *hur* människor, både forskare och allmänheten, använder sig av historien för att bevisa sin egen position eller ståndpunkt, och

⁴⁴ Danielson Malmros, Ingmarie, *Det var en gång ett land... Berättelser om svenskhet i historieläroböcker och elevers föreställningsvärldar*, (Aarhus, 2012) s. 11

⁴⁵ Eivergård, Mikael (red), *Kulturarv och historiebruk*, (Östersund, 2005) s. 10

⁴⁶ Aronsson, Peter, Kulturarv och historiebruk, Beckman, Svante (red.), *Kulturaliseringens samhälle: problemorienterad kulturvetenskaplig forskning vid Tema Q 2002-2012* (Linköping, 2012) s. 37

⁴⁷ Aronsson (Lund, 2004) s. 57

⁴⁸ Ibid. s. 60-61

⁴⁹ Zander (Lund, 2001) s. 39

⁵⁰ Eliasson, Per (red), *Historiedidaktik i Norden 9. Del 1: historiemedvetande – historiebruk* (Malmö, 2012) s. 140

bortser från andra fakta som inte stöder den egna åsikten eller det egna syftet.⁵¹ Bland sina slutsatser konstaterar Gestsdóttir att det inte finns någon varierande grad av oskyldighet när det kommer till missbruket av historia;

Nordic examples of ridiculous nationalism disguised as historiography are no less dangerous than any others. They should be questioned and repudiated, not as acts of deconstruction or nihilism but as symbols of a healthy, democratic society.⁵²

Zander diskuterar fem olika slags historiebruk, såsom det vetenskapliga, det existentiella, det moraliska, det ideologiska och icke-bruket. Dessa olika kategorier är alla länkade med specifika behov, brukare och funktioner, men i princip så kan de appliceras på alla samhällen.⁵³ Det moraliska historiebruket kan således appliceras på historieskrivningen kring St. Barthélemy, speciellt de texter som vill påpeka det svenska ansvaret och inblandning i slaveriet. Icke-bruket kanske kan ge oss en hänvisning till varför det funnits så stora luckor inom historieskrivningen om St. Barthélemy.

Zander menar att hur man förmedlar och producerar historia skiljer sig mellan olika grupper, där den egna gruppen kan styras av en specifik ämnestradition eller utgå från bestämda syften och målsättningar.⁵⁴ Historikern Sirkka Ahonen menar att historia inte endast reproduceras inom forskningens rum utan också i den sociala kontexten, där historikerna endast är en del av den historieskapande gemenskapen. Hon menar att "Publik historiekultur, vetenskaplig forskning och minnesförmedlande utövas i växelverkan med varandra."⁵⁵ Hon menar vidare att en historisk identitet är en moralisk konstruktion, och att det alltid finns en moraliserande faktor i den publika historiekulturen och det sociala minnet.⁵⁶

I relation till historieskrivningarna om St. Barthélemy och Sveriges behandling av och inblandning i slaveriet, kan dessa teorier hjälpa oss att förstå varför de använda skribenterna återger historien på ett visst sätt. Gestsdóttirs resonemang kring användandet av källor för att endast främja den egna åsikten eller ståndpunkten kan även appliceras på litteraturen om den forna svenska kolonin. Det finns där ett begränsat material vilket de flesta forskare som skrivit

⁵¹ Eliasson (Malmö, 2012) s. 140

⁵² Ibid. s. 151

⁵³ Zander (Lund, 2012) s. 52-53

⁵⁴ Ibid. s. 15

⁵⁵ Eliasson (Malmö, 2012) s. 125

⁵⁶ Ibid. s. 126

om ön tagit del av. Det intressanta är vilket material eller vilka delar de använder sig av, just för att styrka det egna syftet eller beroende av den rådande diskursen, samtidigt som de bortser från material som inte styrker den egna teorin. Men det ska ej bortses från det faktum att historiografi eller historiebruk också kan ha många olika infallsvinklar och riktningar, i enlighet med Aronssons diskussion.

1.6 Syfte

Syftet med uppsatsen är att se hur olika texter, både svenska och utländska, har beskrivit den forna svenska kolonin St. Barthélemy. Genom att se *hur* de använda författarna har skrivit om kolonin, och då främst kring slavarnas leverne och behandling, kan vi kanske närma oss en förståelse för varför det inte har skrivits så mycket om kolonin, samt varför historieskrivningen om ön ter sig så annorlunda från författare till författare.

Frågeställningar

- Vad säger originalkällorna om slavarerna?
- Hur beskrivs slavarnas leverne och hur de behandlades på St. Barthélemy i den samtida litteraturen?
- Hur beskrivs slavarnas leverne och hur de behandlades på St. Barthélemy från 1900-talet fram till idag och vilka källor har de använt?

1.7 Metod

Texterna för undersökningen kommer att behandlas med en kvalitativ textanalys som metod. Detta för att kunna utläsa *hur* författarna har beskrivit St. Barthélemy och slavarnas situation. Den kvalitativa textanalysen kan delas upp i två grova drag och användningsområden; den systematiserande och den kritiskt granskande analysen. Fokus med denna studie är användandet av kritiskt granskande analyser och däri den diskursanalytiska modellen. Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson och Lena Wängnerud menar i deras bok *Metodpraktikan - Konsten att studera samhälle, individ och marknad* att diskursanalysen utmärks av ett intresse för språket och hur det formar verkligheten. De resonerar vidare att diskursanalysen är intressant även ur ett metodologiskt perspektiv då den kan hjälpa till att uppmärksamma olika aspekter av samhället som annars kan vara svåra att belägga med empiriska undersökningar. Häri kan också dolda strukturer som styr människors agerande

upptäckas.⁵⁷ Denna metodik lämpar sig väl för uppsatsen där syftet ligger i att undersöka just hur saker och ting beskrivs snarare än faktiska förhållanden.

Viktigt att ha med sig med denna metod är också hur man tolkar en text. Här kan hermeneutiken vara behjälplig, där författarna till boken *Vägar genom texten: handbok i brukstextanalys* Lennart Hellspång och Per Ledin menar att man ämnar förstå texten bättre genom att ”tydligare uppfatta *vad* den säger genom att se efter *hur* den säger det.”⁵⁸ Vid tolkningsarbetet är det även viktigt att komma ihåg kontexten, och att en text alltid verkar i ett sammanhang. Här menar Hellspång och Ledin att man kan tala om en dominerande tolkningsinriktning. De pekar på tre sådana som även följer kommunikationssituationens poler: den första är sändaren som ämnar säga något med sin text, den andra är mottagaren som läser in texten beroende på dens egna förförståelse och samt den tredje, ämnet som texten behandlar.⁵⁹ Det intressanta för just denna studie är en sändningsorienterad tolkning, där fokus ligger på vad sändaren velat med sin text och hur hen i olika fall använt ord för att bevisa eller beskriva en möjlig egen ståndpunkt eller riktning. Här kan det alltså talas om textens manifesta och latent budskap, där den manifesta går att läsas utifrån raderna medan det latent budskapen ligger under ytan och oftast inte kan utläsas direkt.⁶⁰

Med denna metod utger jag mig inte för att komma fram till en enda sanning utan är medveten om att resultaten bygger på tolkningar gjorda utifrån min egen förförståelse, och därmed sagt att en liknande undersökning gjord av någon annan med en annan förförståelse kan komma till andra slutsatser. Jag vill med denna metodik ge en möjlig förklaring till varför författare beskriver den svenska kolonin och slavarnas situation på ett visst sätt, genom att undersöka *hur* de beskriver dessa skeenden.

De lästa texterna har delats upp i den samtida och sentida litteraturen Den samtida litteraturen är de texter som producerats innan 1900-talet, då de ligger tidsmässigt nära till den tid då St. Barthélemy tillhörde Sverige. Till den sentida litteraturen tillhör således de texter som

⁵⁷ Esaiasson, Peter, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, (Stockholm, 2012) s. 212-213

⁵⁸ Hellspång, Lennart & Ledin, Per, *Vägar genom texten: handbok i brukstextanalys*, (Lund, 1997) s. 219

⁵⁹ Hellspång & Ledin (Lund, 1997) s. 221

⁶⁰ Esaiasson, m. fl., (Stockholm, 2012) s. 221

producerats under och efter 1900-talet, där den första undersökta texten gavs ut under 1950-talet.

1.8 Avgränsningar

Uppsatsens syfte är att undersöka hur författare såsom historiker, resenärer, högre tjänstemän och journalister har beskrivit den svenska kolonin St. Barthélemy i relation till slaveriet och slavarnas leverne och behandling på ön. Således kommer en kort historisk översikt om slaveriet återges, men uppsatsen handlar inte om slaveriet som fenomen i världshistorien, utan snarare om de listade skribenternas syn och behandling av den svenska inblandningen. Avgränsningarna är att uppsatsen vill beskriva slaveriet och slavarnas situation i angivna böcker under tiden för kolonin. Det är inte ett försök att beskriva hur verkligheten såg ut för slavarna på ön, utan endast hur deras situation har beskrivits av de undersökta författarna. Det blir även en avgränsning i tid och rum där fokus ligger på tiden för kolonin, och på ön St. Barthélemy.

1.9 Källor och källkritik

Uppsatsens källor är de angivna böcker som undersöks för att beskriva kolonin. Övriga källor är samtida tidningar, böcker samt arkivmaterial. En viktig källkritisk punkt handlar om de undersökta böckernas egen källkritik. Mycket av det arkivmaterial som använts av många av författarna är både på svenska, franska och engelska. Häri ligger möjliga problem med tolkningsfel eller översättningsfel. Dessa är dock ibland svårkontrollerade då hänvisningar till källmaterialet inte varit utförligt eller att de är på franska, som jag själv inte behärskar. Dessa problem bör dock ej ses som några problem för just uppsatsens syfte, då det handlar just om författarnas egna tolkningar och beskrivningar. Med materialet har jag försökt komma åt så många böcker som möjligt som behandlat ämnet, men kan ej garantera att jag täckt in all den litteratur som finns om ämnet. Önskan är att kunna ge en representativ bild av hur kolonin beskrivits, men häri kan kritik riktas mot att all litteratur inom ämnet inte har kunnat tillgodoses på grund av tidsaspekten.

2. UNDERSÖKNINGEN

2.1 Vad säger originalkällorna om slavarerna?

I de svenska arkiven finns det ett stort material som behandlar St. Barthélemy under tiden den var en svensk koloni. Häri kommer endast det som relateras till slavernas situation tas upp, för att ge en liten inblick i vad som finns bland originaldokumenten.

Bland arkivsamlingen S:t Barthélemysamlingen finns det bland annat förteckningar över antalet slavar som blivit kommenderade till att jobba på statliga byggen. Förteckningarna är uppdelade i månader och datum, samt antalet slavar som jobbade varje dag. Överlag jobbade mellan åtta till tio slavar var antecknad dag under ett år.⁶¹

I en skrivelse av Guvernören Stackelberg, från 1812, kan vi se att han har fått betalt av en Sarah Weber för att hon hyrt hans slav i arton dagar. Slaven hade som arbetsuppgift att bära vatten, men det framkommer dock inte hur mycket betalningen bestod av. Vidare i en annan skrivelse ser vi att densamme Stackelberg har tagit betalt 300 spanska daler av statens pengar, för att hans slav varit sjuk och därmed inte kunnat arbeta, daterat 1814.⁶²

Vad det gäller avskaffandet av slaveriet på ön finns det ett PM upprättat av H. Taurson den 22 november 1886 där det står skrivet att Sverige har slutit sig till ett förbund 1836 med England och Frankrike för att försöka undertrycka slavhandeln. Men eftersom Sverige var i besittning av en koloni där det fanns slavar, skulle man utföra en undersökning om slaveriets tillstånd på ön. Taurson beskriver undersökningens resultat; ”I nådig skrifelse den 1 okt 1844 (på justitiedepartementets föredragning) meddela Kmjt ständerna de begärda uplysningarna senvid utreddes at en väsentlig skillnad förefans mellan den olofliga slafhandel, hvaron des ofvannämnda traktaterna handlade och den å St. Barthelemy” han fortsätter även med att säga ”samt påvisades att de på Barthelemy slafvarnes tillstånd vore genom de senare tiden till deras förmån meddelade föreskrifter, väsentligen förbättrad.”⁶³

⁶¹ S:t Barthélemysällskapet (SBS) Volym 1A

⁶² SBS Volym 26A

⁶³ Utrikesdepartementet med föregångare (UD) Volym 305

För att friköpa slaverna tillsatte man en slavvärderingskommitté och 1846 friköptes 241 slavar för 19 991 spanska daler, och 1847 friköpte man de resterande 282 slaverna för 24 699 spanska daler.⁶⁴

I ett inventarium över ett antal varor som tillhörde Västindiska kompaniet och överlämnades till två av dess representanter Röhl och Hansen ser vi varor såsom bultar, spik, virke, vävnader och slavar. Namnen på tre manliga slavar finns nedskrivna och dokumenten är daterade 11 september 1790.⁶⁵

De nya tulltaxeringslagarna från 1790 finns bland arkivmaterialet. Här går det att läsa i artikel ett, vad gäller införsel av varor att "New Negroes from Africa, or any other quarter, may be imported into this island in Vessels of any Nation, free of any duty or import whatever."⁶⁶ Vidare i artikel ett vid utförsel av varor står det "New Negroes imported in Foreign Vessels, vended and reshipped in this Island, are subject to pay a duty of four rials (3 shillings currency) per head on each [...] If imported from Africa in Swedish Vessels, they are subject under the same circumstances to pay half this duty."⁶⁷

Mellan 1804 och 1819 utkom det på St. Barthélemy en någon regelbunden tidning vid namn *The Report of St. Bartholomew*. Förutom att skriva de nyheter som skedde på ön eller tillställningar så publicerades även de regler och stadgar som fastställdes så att befolkningen på ön kunde ta del av de nya lagarna och veta vilka lagar som gällde. Bland annat finns tulltaxeringslagarna från 1790 tryckta i sin helhet i tidningen. Något som även tryckts under maj månad 1804 är de nya förhållningsreglerna som stipulerar vad man får och inte får göra, samt tillåten bestraffning.

I artikel ett går det att läsa att alla fria mulatter och svarta alltid är förbjudna att bära vapen. Det är även förbjudet för dem att samlas i grupp för giftermål, festivaler och danser, utan skriftlig tillåtelse från kommandanten. I artikel fem står det skrivet att om någon fri svart eller

⁶⁴ UD Volym 305

⁶⁵ RA:s ämnesshandlingar, Handel och Sjöfart (HoS) Volym 186

⁶⁶ The Report of St. Bartholomew, *Proclamation by the V. Governor and council of the Island of St. Bartholomew*, 1804

⁶⁷ HoS, Volym 186

mulatt gömmer eller hjälper en slav som är på rymmen ska personen i fråga förlora sin frihet och ska säljas i en allmän auktion till förmån för kungen.⁶⁸

Under artikel åtta står det skrivet vad en slavägare har rätt till när det kommer till bestraffning av dennes slav; ”Master of Slaves, as often as they believe their Slaves merit, have the right to Chain or whip them, either with Rods or Cords, nevertheless each chastisement not exceed twenty Nine Lashes, and not to dislocate any of their Limbs, or to torture them.”⁶⁹

Det står även skrivet i lagarna riktlinjer om hur en slavägare måste behandla sin slav där det står att varje ägare måste ge sin slav tillräckligt med mat, samt två par klädesplagg. Ägaren måste även behandla slaven humant samt är förbjuden från att överge sin slav om denne skulle bli sjuk eller gammal.⁷⁰ I artikel 19 står det skrivet att alla invånare på ön fick ta alla tillfällen i akt att ta det en slav hade med sig till landet, om slaven ifråga inte hade uttrycklig tillåtelse av sin ägare. De konfiskerade varorna skulle delas lika mellan kungen och den som ertappat slaven.⁷¹

Slavarna fick heller inte vistas utomhus efter klockan nio på kvällen Om de ertappades skickades de till fängelset på ön. De fick heller inte vistas på andra plantager än den de jobbade på, utan tillåtelse av dennes ägare. Om en slav befanns på en annan plantage utan tillåtelse skulle denne straffas med femton piskrapp. Slavar som tillhörde olika ägare fick inte heller samlas på någon plantage nära städerna eller på särskilda vägar. Gjorde de det, straffades de med rapp och brännmärkning, och till och med döden vid försvårade omständigheter.⁷² Dessa lagar var signerade av den dåvarande kommandanten Rosenstein.

I Dagens Nyheter från den åttonde mars 1878 finns en kortare notis som konstaterar att ratifikationerna av de avslutade fördragen mellan Sverige och Frankrike angående återköpet av St. Barthélemy nu var återlämnade.⁷³ I Aftonbladet från samma dag står det i stort sett

⁶⁸ The Report of St. Bartholomew, *Proclamation by the V. Governor and council of the Island of St. Bartholomew*, 1804

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid.

⁷³ Dagens Nyheter, 8 mars 1878

samma sak samt återfinns en kort notis från den sjätte mars där det nu står klart att St. Barthélemy nu tillhör ön Guadalupe ur ett administrativt juridiskt och politiskt synpunkt.⁷⁴

En kortare sammanfattning av dessa originalkällor visar på att det finns nedskrivet material som beskriver de lagar som reglerade slavarnas leverne på ön, samt information om den övriga befolkningens relation till slaverna. Bland originalkällorna finns även förteckningar över skepp, dess varor, samt befolkningsstatistik.

2.2 Hur beskrivs slavarnas leverne på St. Barthélemy i den samtida litteraturen?

I en reseskildring skriven av amiralpredikanten Sven Dahlman, som återges i sin helhet i Per Tingbrands bok *Med Svenska Örlogsmän till St Barthélemy 1785-1994* skriven 1989, som reste till kolonin som skeppspastor ombord det svenska fartyget Sprengtporten, går det att läsa hur han upplevde livet på ön samt människorna och slavarnas situation;

Wid vår ankomst steg antalet af folkhopen ej högre än till 600 Personer al alla Åldrar och Kön, hwaraf en tredjedel woro swarte Slafwar, och resten eller två tredjedelar frie hwite Habitanter, som nästan alla äro besläktade och härstamma från några Franska Familier.⁷⁵

Vidare i reseskildringen går det att utläsa att Dahlman uppfattade det som att slavarnas leverne på St. Barthélemy var mildare än på andra öar i Karibien, ”*Negrernas tilstånd är mildare på S. Bathelemy, än på de andre Öar. De hawfa ej så grymma Husbönder; de få mat och kläder.*”⁷⁶ Dahlman skriver vidare att han tror att Sverige kan förvänta sig att kunna dra stora fördelar av den lilla ön.⁷⁷ Då Dahlman följde med skeppen Sprengtporten, som anlände till St. Barthélemy 1785, är hans reseskildring av kolonin en av de första.

Bengt And. Euphrasén påbörjade sin färd till St. Barthélemy år 1787, och anlände till kolonin den 8 februari 1788. I hans bok *Beskrifning öfver Svenska Västindiska ön St. Barthelemi samt öarne St. Eustache och St. Christopher* får vi ta del av Euphraséns skildring av ön, både vad det gäller befolkningen samt flora och fauna. Euphraséns resa finansierades av Kungliga

⁷⁴ Aftonbladet, 6 & 8 mars 1878

⁷⁵ Tingbrand, Per, *Med svenska örlogsmän till St Barthélemy 1785-1994*, Marinlitteraturfören., (Karlskrona, 1997) s. 37-38

⁷⁶ Ibid. s. 39

⁷⁷ Ibid. s. 42

Vetenskapsakademien där hans huvudsakliga syfte var att beskriva öarna. Han beskriver att befolkningen består av flera olika folkslag, såsom engelsmän, svenskar, franskar, danskar, judar och amerikaner. Invånarna delas även upp i kategorierna svarta och vita, där de vita antingen är européer, amerikaner eller kreoler. De svarta är antingen nykomna från Afrika eller kreolska.⁷⁸

Vidare i Euphraséns bok får vi veta hur mycket de svarta invånarna var värda beroende på varifrån de kom:

Nykomne Negrar eller Slafvar ifrån Kusten Guinée uti Africa, äro af minsta värdet, emedan de äro ovane vid Climatet, okunnige i språken och oförfarne uti arbete; men alt som de varit länge uti Vest-Indien, visa sig qvicke och lydige, så stiga de uti priset. En sådan nykommen slaf kan köpas för 10 eller 12 Moit. Creolska Negrar eller Slafvar, äro de, som födas uti Vest-Indien; från barndomen vane vid språk, arbete, Climat och seder, då de äga en frisk kropp och stadig hälsa, äro qvicke och lydiga, så kan en av desse säljas och betalas med 20 eller 24 Moit.⁷⁹

Vidare beskriver Euphrasén slavarnas matranson, där han menar att den inte motsvarade vad en människa behövde äta för att klara sig. De flesta slavar fick heller inte några pengar för mat om söndagen, om de inte ville jobba som de andra dagarna. När det kommer till slavarnas kläder skriver Euphrasén att det där låg värre till än med maten och att "en Arbetsslaf äger ofta intet mer, än et par gamla byxor och en söndersliten hatt; hela den öfriga kroppen är bar."⁸⁰ Han skriver även att de slavar som jobbade i husen var försedda med bättre mat och kläder än de övriga slavar.⁸¹

När det kommer till lagarna på ön, ägnar Euphrasén ganska mycket utrymme i boken. Han skriver dels att "*Lagen, efter hvilken Negrarne straffas, hade nästan hvar och en ägare sin egen; han äger rättighet, at handtera sina slafvar efter behag och samvete.*"⁸² Om en slav rymde från sin ägare och åkte fast, hade slavägaren rätten att straffa slaven som han ville. Han

⁷⁸ Euphrasén, Bengt Anders, *Beskrifning öfver svenska vestindiska ön St. Barthelemi, samt öarne St. Eustache och St. Christopher* (Stockholm, 1795) s. 21

⁷⁹ *Ibid.* s. 22-24

⁸⁰ *Ibid.* s. 23

⁸¹ *Ibid.* s. 24

⁸² *Ibid.* s. 51

kunde förse slaven med en järnlänk med hänglås runt halsen, och då binda fast honom vid en vägg eller påle samt låta andra hålla i slaven. Ägaren fick även slå slaven med en karbas, hoptvinnat läder ”så länge hans krafter tillåta och det arga sinnet blifver öfvergångit”.⁸³ Euphrasén ger även en beskrivning av hur bestraffningen av en slav kunde gå till;

Den brottslige lägges framstupa på jorden, bindes med händerna fast vid hjulet under en Canon, fötterna utsträckas och fastbindas vid 2:ne pålar, som blifva nedslagne uti jorden, kläderne blifva borttagne, at kroppen blifver bar, den som skall slå honom, har en piska med kort skaft; men snärten och smällen är 6 eller 7 alnar lång; han ställer sig på något afstånd och med piskan slår knäppsmällar på slafvens bara kropp; hvarje slag smäller som et pistol-skott och stora skin-samt köttstycken följa ofta ifrån kroppen; Slafven får uthärda 30, 50 eller 100 sådane slag, alt efter större eller mindre brott.⁸⁴

Doktor Christopher Carlander är ännu en person som har skrivit ner sina iakttagelser från sitt besök på kolonin under slutet av 1700-talet. Till skillnad från Euphrasén har Carlander inte ägnat lika mycket åt att beskriva slavarnas situation, men i ett parti beskriver han vad slavarna fick och inte fick göra enligt polisen på ön;

Ingen neger få gå ute efter kl 9 om afton utan lykta eller sedel från Masa; annars tas han in i wagten och löses ut med 1 pieces of 8 el. 15 lashes... Ingen neger får rida på gatan mot 20 slag – Negrer får ej sälja ur korg utan tillstånd af Gouverneuren Negrer som rymt bära halsjörn eller länkar och järna om benen eller lifwet.⁸⁵

Vidare skriver Carlander att en ägare fick slå sin slav med 29 piskrapp, fast då inte med en piska av ko skin. Fordrades det fler slag var slavägaren tvungen att vända sig till vakten på ön, som då kunde utdela fler rapp med en smällpiska.⁸⁶ I Carlanders reseskildring finns även en lista av diverse varor och tjänster som invånarna på ön kunde ta del av. Bland priserna på apelsiner, bananer, kamning och rakning finns även priset för att hyra en slav. Det kunde kosta fyra Escalines för att hyra en slav för en arbetsdag och fyra-sex Gourdes för att hyra en

⁸³ Euphrasén (Stockholm, 1795) s. 52

⁸⁴ Ibid. s. 52-53

⁸⁵ Carlander, Christopher, *Resan till S:t Barthélemy* (Stockholm, 1979) s. 82

⁸⁶ Ibid. s. 82

arbetsslav i en månad. För att sätta detta i relation till andra tjänster till salu, kan vi se att det kostade två Gourdes för kamning och rakning en gång i månaden.⁸⁷

Den svenska författaren Cecilia Bååth Holmberg skrev 1896 boken *Kampen för och emot negerlafveriet: ett blad ur Förenta staternas historia* där hon även nämner Sveriges delaktighet i slavhandeln. Holmberg skriver ”Detta faktum att det aflägsna Sverige, som ej idkade slafhandel, tog ett så kraftigt och självständigt initiativ i slafemancipationsarbetet torde vara allt för litet beaktadt.”⁸⁸ Det hon syftar på här och den redovisning av Sveriges kamp mot slaveriet som följer i Holmbergs bok handlar om det förbund som stiftades 1779 i Norrköping, som leddes av en Carl Bernhard Wadström, vilka hade som avsikt att grundlägga en koloni i Afrika för att verka för slavhandelns avskaffande.⁸⁹ Dock finns det inga reflektioner eller omnämningar kring St. Barthélemy eller de slavar som bodde där i Holmbergs bok.

Hos den samtida författaren Erik Olof Emmanuel Högström finner vi också passage tillägnade slaveriet på St. Barthélemy. Högström skriver att ”Äfven från slafmarknaden – slafveriet upphäfdes först 1847 på Barthelemy – anskaffade man ett slags tjänsteman. Det inropades nämligen för 22 spanska daler en slaf, som skulle tjänstgöra som profoss och vattenhemtare för garnisonen.”⁹⁰ Vidare beskriver Högström slavemancipationen på St. Barthélemy, där han redogör för hur många slavar som köptes fria vilka år, och hur mycket det kostade den svenska staten.⁹¹

2.3 Hur beskrivs slavarnas leverne på St. Barthélemy från 1900-talet fram till idag?

Författaren Bengt Sjögren ägnar ett kapitel i sin bok *Ön som Sverige sålde* från 1966 om slavarerna och deras situation. Han inleder detta kapitel med att konstatera att Gustav III utförde en kupp när han skrev på papperna för köpet av St. Barthélemy i Frankrike, då ett tillsatt råd ännu inte hade hunnit ta ställning till frågan. Sjögren likställer kungens agerande med densammes agerande fyra år senare då kungen ensam utropade krig mot Ryssland.⁹²

⁸⁷ Carlander (Stockholm, 1979) s. 85-87

⁸⁸ Bååth-Holmberg, Cecilia, *Kampen för och emot negerlafveriet: ett blad ur Förenta staternas historia* (Stockholm, 1896) s 16

⁸⁹ Hildebrand, Ingegerd, *Den svenska kolonin S:t Barthélemy och Västindiska kompaniet fram till 1796* (Lund, 1951) s. 139

⁹⁰ Högström (Uppsala, 1888) s. 41

⁹¹ Ibid. s. 85

⁹² Sjögren (Göteborg, 1966) s. 31

Vidare diskuterar Sjögren Västindiska kompaniet, och hur de fick kungliga privilegier att ta hand om handeln på St. Barthélemy. Då kompaniet var ett aktiebolag hade varje svensk rätt att köpa aktierna. Året efter grundandet, 1786, hade aktier för över 80 000 svenska riksdaler tecknats, varav kronprinsens del stod för 8 000 riksdaler. Sjögren poängterar även att en fjärdedel av intäkterna från kolonin tillföll kungen.⁹³

Sjögren beskriver sedan kompaniets arbetsuppgifter gällande hamnen och handeln, men också kompaniets rättigheter; ”Vad kompaniets *rättigheter* beträffar, är de särskilt intressant att lägga märke till att dess privilegiebrev nämner rätten att bedriva slavhandel mellan Västafrika och Västindien.”⁹⁴ Här kritiserar även Sjögren Högström;

Detta är något som Högström tycks ha undvikit att gå närmare in på, kanske eftersom det problemet var litet känsligt ännu på hans tid. Han nämner emellertid från år 1815: ”Äfven från slafmarknaden – slafveriet upphäfdes först 1847 på Barthelemy – anskaffade man ett slags tjensteman. Det inropades nämligen för 22 spanska daler en slaf, som skulle tjenstgöra som profoss och vattenhemtare för garnisonen.”⁹⁵

Sjögren fortsätter sedan citera Högström, där Högström beskriver avskaffandet av slaveriet, antalet slavar som friköptes under 1846 och 1847, samt vad detta kostade. Sjögren skriver att ”Den ädla gärningen att avskaffa slaveriet ägnade samme författare betydligt fler rader...”⁹⁶ Han fortsätter sedan beskriva avskaffandet av slaveriet i Europa, och det faktum att Sverige 1813 fastställde avskaffandet, trots att det inte verkställdes förrän 1847. Om detta skriver Sjögren ”men vi kan ju alltid trösta oss med att holländarna inte hann med i galoppen förrän året därpå och portugiserna 1836 – till den verkan det nu hade – samt att påven i Rom dröjde ända till 1839 med att bannlysa slavhandeln.”⁹⁷

När det kommer till slavarerna på St. Barthélemy före avskaffandet av slaveriet skriver Sjögren följande; ”Åtskilliga svenskar hade emellertid hunnit göra goda slavaffärer medan tid var. I S:t Barths tulltaxa för *inkommande* varor av den 12 mars 1790 ”Fri införsel och handel af svarta slafvar eller så kallade nya negrer från Africa förunnas alla nationer utan at ärlägga

⁹³ Sjögren (Göteborg, 1966) s. 32-33

⁹⁴ Ibid. s. 33

⁹⁵ Ibid. s. 33

⁹⁶ Ibid. s. 33-34

⁹⁷ Ibid. s. 34

någon afgift vid utlossandet.”⁹⁸ Sjögren pekar också på det faktum att man dock var tvungen att erlägga en mindre avgift för exporten av slavar, men alltså inte importen av dem.

Han diskuterar även en tilltänkt resa, som skulle ha fört med sig slavar tillbaka till kolonin från Afrika men som aldrig blev av. Angående detta skriver Sjögren; ”Det hindrade inte kompaniets direktör, Lars Rejmers P:son, från att diskret bedriva slavhandel på egen hand – likaså med hjälp av Röhl & Hansen...”⁹⁹ I samma diskussion skriver Sjögren;

Det råder inte heller något tvivel om att fler svenskar var inblandade i sådan trafik, även om det är svårt att få fram konkreta uppgifter. En hel del bevismaterial har undanröjts – att döma av att Ingegerd Hildebrand om Rejmers P:s sons slavaffärer konstaterar, att man varit ”påfallande mån om att dölja detta förhållande för eftervärlden, och vi ha den tämligen frispråkige Norderling att tacka för att saken kan avslöjas.”¹⁰⁰

Författarna Jan-Öjvind Swahn och Ola Jennersten har tillsammans skrivit en bok om St. Barthélemy som svensk koloni. Boken utkom 1985 och behandlar i stora drag såväl det politiska och ekonomiska aspekter av kolonin som att beskriva dess flora och fauna. Det avsnittet som är intressant för denna diskussion har författarna döpt till ”En het potatis” där de syftar på slavar. Här skriver Swahn och Jennersten ”Men eftersom St. Barth inte rymde några plantager utan idel småbruk var dess fåtaliga slavar närmast att jämföras med de drängar och pigor som behövdes i hemlandets bondgårdar, och av allt att döma behandlades dessa ”bondslavar” tämligen väl efter den tidens synsätt.”¹⁰¹

Vidare beskriver de hur den svenska regeringen vid första anblick undvek att diskutera den dåtida kontroversiella frågan om slaveri. Tiden då Sverige skaffade sig St. Barthélemy som koloni, var under samma period då antislaveri röster började höras runt om i Europa. Swahn och Jennersten menar att det var när den förste guvernören på ön, Rajalin, förklarade behovet av slavhandeln för kolonins ekonomi, som man förde in rättigheterna att bedriva slavhandel i Västindiska kompaniets privilegier.¹⁰²

⁹⁸ Sjögren (Göteborg, 1966) s. 35

⁹⁹ Ibid. s. 36-37

¹⁰⁰ Ibid. s. 36-37

¹⁰¹ Swahn, Jan-Öjvind & Jennersten, Ola, *Saint-Barthélemy: Sveriges sista koloni* (Höganäs, 1985) s. 44

¹⁰² Swahn & Jennersten (Höganäs, 1985) s. 44

Swahn och Jennersten använder sig även av citat från Euphraséns bok för att beskriva de ”upprörande” skildringarna som kunde komma från staden. Citatet i sig handlar om hur en bestraffning av en slav kunde te sig, där Euphrasen skriver att slaverna blev slagna av sina ägare med karbaser flera gånger om dagen, antingen på grund av något de faktiskt gjort eller beroende på ägarens sinnelag. Efter detta skriver författarna ”Nåja, vi ska komma ihåg att vid den här tiden svenska husbönder hade rätt och skyldighet att utdela husaga till sitt tjänstefolk.”¹⁰³ Vidare skriver författarna att de människor som inte hade en egen rörelse eller jobbade antingen privat eller allmänt var tvungna att ta tjänst som tjänstehjon, och därmed vara underkastad sin husbonde. På vilket de skriver ”så skillnaden var kanske inte så stor som vi gärna vill föreställa oss”¹⁰⁴ kring skillnaderna mellan en slav och ett tjänstehjon. Som ett avslut till detta kapitel om slaveriet skriver författarna ”Till svenska Kronans heder bör framhållas, att den officiella slavhandeln, kompaniprivilegierna till trots, blev mycket liten, om ens någon.”¹⁰⁵

Författaren Lena Jonsson kom 2004 ut med en sammanfattning av tio års insamlat material kring St. Barthélemy, där hon sammanfattar allt vad hon tagit reda på inom en rad olika aspekter kring ön. En del av detta handlar även om slaverna på St. Barthélemy. Jonsson menar att slaverna på St. Barthélemy hade det bättre ställt än slavar på andra europeiska kolonier i Västindien, då det inte fanns några stora plantager på ön.¹⁰⁶ Författaren och historikern Dick Harrison menar även han att livet på ön var lättare än för slaverna på den danska kolonin St Croix, på grund av avsaknaden av stora plantage.¹⁰⁷ När det kommer till bestraffningen av slavar skriver Jonsson ”Man vet emellertid att bestraffning av slavar var vanlig[...] att denna bestraffning var mycket hårdare än om den skulle ha utförts på en fri man eller kvinna.”¹⁰⁸

Vidare skriver Jonsson ”Det är också helt klarlagt att det förekom handel med människor från Afrika i Gustavia. Det fanns helt säkert en slavbod med handel på Östra Strandgatan. Man vet också, att svenska affärsmän tjänade mycket pengar på denna handel. Likaså vet man att

¹⁰³ Swahn & Jennersten (Höganäs, 1985) s. 45

¹⁰⁴ Ibid. s. 45

¹⁰⁵ Ibid. s. 45

¹⁰⁶ Jonsson, Lena, *St Barthélemy 1784-1878 - svensk koloni i 94 år: en mycket liten ö i Västindien med en fascinerande historia* (Sverige, 2004) s. 15

¹⁰⁷ Vetenskapsradion: Historia, Stockholm, Sverige Radio, P1 2007-09-06

¹⁰⁸ Jonsson (Sverige, 2004) s. 15

kungahuset och svenska staten fick inkomster på slavarna som infördes och omlastades i hamnen.”¹⁰⁹

Jonsson diskuterar även den svenska historieskrivningen där hon menar att ”Ofta uppges i svenska historieböcker att slavhandel i Sverige avskaffades 1335. Fyra- till femhundra år senare på den svenska kolonin St Barthélemy utnyttjade man ändå människor som slavar.”¹¹⁰

Journalisten Fredrik Thorén menar i sin artikel *Svenska slavar* att trots att Sveriges delaktighet i den transatlantiska slavhandeln inte kan liknas med Europas stormakter under denna tid så var landet trots allt delaktiga. Han menar vidare att det finns de som inte anser att Sveriges inblandning i slavhandeln är en viktig del i historieskrivningen på grund av att den är en så liten del av den transatlantiska slavhandeln i det stora hela. Under de 350 år som den transatlantiska slavhandeln pågick förekom handel med cirka 12 miljoner människor. Thorén menar att även om Sverige inte ledde i antalet transporter, så var nationen trots allt delaktiga och bidrog till att tusentals människor behandlas illa och dog.¹¹¹

En fråga som programledaren Tobias Svanelid ställer sig i SR:s program *Vetenskapsradion: Historia* är just varför vi inte känner till det här? Här syftar Svanelid inte på slavhandeln eller kolonialismen i det stora hela, utan snarare på Sveriges del och den svenska kolonin St. Barthélemy. Han menar vidare att den svenska kolonialhistorien är lite bortglömd. Dick Harrison menar i samma program att slavhandeln som pågick på den nya kolonin inte var något nytt för Sverige. Han menar att slavhandeln på den nya västindiska kolonin var en viktig del av handeln och även en väldigt lukrativ del.¹¹² Harrison pekar även på det faktum att den svenska inblandningen i slavhandeln är viktig även om den skandinaviska slavhandeln var av ”blygsam omfattning, men det gör den inte mindre viktig att studera. Tvärtom vad som ofta förstås i äldre historiska redogörelser hade våra förfäder varken fördomar eller samvetsproblem när det gällde slavhandel.”¹¹³

Vad det gäller den internationella forskningen kring St. Barthélemy så finns den, men inte i någon större utsträckning. Neil Kent har skrivit flera böcker om Skandinavien och däribland

¹⁰⁹ Jonsson (Sverige, 2004) s 16

¹¹⁰ Ibid. s. 16

¹¹¹ Thorén, Fredrik (2013) ”Svenska slavar” *BBC Historia i fokus*, nr 2. Växjö

¹¹² Vetenskapsradion: Historia, Stockholm, Sverige Radio, P1 2007-09-06

¹¹³ Harrison (Lund, 2007) s. 159

Sverige. I sin bok *The Soul of the North* som utkom 2001 beskriver han bland annat St. Barthélemy. I ett stycke skriver han om den underhållning som fanns på ön, och citerar Carlander som beskriver när människor av färg dansar. Kents slutsats baserat på Carlander är dock att livet på ön var tämligen händelseöst.¹¹⁴

I ett stycke nämner Kent slaveriet på ön där han skriver att ”The slave trade was also thriving, for not only did representatives of the Swedish West India Company continue in the traffic, but the Crown itself benefited through the sale by auction of all slaves who had found sanctuary in the island from other colonies during the war.”¹¹⁵ Vad det gällde slavemancipationen menar Kent att den svenska kronan under 1840-talet började inse att slaveriet var en förlegad institution inom kolonierna och kanske framförallt att det var ekonomiskt ohållbart. Trots att det ännu fanns slavar på ön, så hade införseln av nya slavar sedan länge avstannat.¹¹⁶

I boken *A Concise History of Sweden* från 2008 menar Kent att livet på St. Barthélemy var representativt för Västindiska kolonier under denna period. När det kom juridiska distinktioner mellan invånarna menar Kent att den oftast var helt baserad på ras. De som var av afrikansk härkomst var slavar, förutom om de kunde uppvisa de rätta dokumenten som styrkte deras frihet.¹¹⁷

Ingegerd Hildebrands doktorsavhandling *Den svenska kolonin S:t Barthélemy och Västindiska kompaniet fram till 1796* publicerades 1951 och ämnar beskriva den svenska kolonin i relation till resten av Europa men också ekonomiskt och politiskt. Hon diskuterar även Sveriges inställning till slaveriet och skriver att;

I det Västindiska kompaniets privilegium av den 31 okt. 1786 förklarades, att kompaniet hade rätt att driva slavhandel på afrikanska kusten. Härigenom sanktionerades officiellt slavhandeln av den svenska regeringen, och i rådets protokoll från de år, som nu behandlats, finns intet spår av någon opposition emot denna handelsgren. Det förtjänar docka att omnämnas i detta sammanhang,

¹¹⁴ Kent (London, 2001) s. 361

¹¹⁵ Ibid. s. 362

¹¹⁶ Ibid. s. 365

¹¹⁷ Kent (Cambirdge, 2008) s. 166

att den stora indignation över slavhandeln, som började växa sig stark ute i världen vid denna tid, även hade vunnit insteg i Sverige.¹¹⁸

Hildebrand diskuterar även de diskussioner som fanns under slutet av 1700-talet runt om i Europa kring avskaffandet av slavhandeln. Diskussionerna rörde sig kring det faktum att man ansåg att det behövdes en internationell sammanslutning, som helst skulle ledas av en opartisk monark. I och med detta fick Gustav III en förfrågan, men kungen skrev i ett brev att han beklagade sig på grund av att han ägde en ö där det fanns slavar men att han ofta ”erinrat sig deras hårda lott. Hvad slafhandeln beträffade, så hade han aldrig hört talas om, att någon köpman från hans land tagit del däri, och han ville göra allt hvad han kunde för att de äfven framdeles skulle hålla sig obefläckade däraf...”¹¹⁹ Hildebrand kommenterar detta citat och anser det förbluffande att kungen gör ett sådant uttalande när han endast två år tidigare gett Västindiska kompaniet privilegier att bedriva slavhandel. Hildebrand beskriver även en växande impopularitet hos det svenska folket vad gäller slavhandeln i USA.¹²⁰

Hildebrand diskuterar vidare den nya tulltaxeringen som trädde i kraft 1790. Angående denna nya taxa skriver hon;

Intressant är särskilt, att denna tulltaxa direkt tar hänsyn till slavhandeln. Sålunda stipulerades, att vem som ville fick införa nya negrer från Afrika utan erläggande av någon avgift. Vid export av nya negrer skulle, om de anlönt på svenskt fartyg från Afrika, betala 2 escalins för varje , som översteg en viss längd, och 1 escalin vardera för dem, som voro mindre. Om de anlönt på utländskt fartyg, skulle dubbel avgift erläggas.¹²¹

Hon beskriver vidare hur kungen skrivit under en direktion som stipulerade att handeln med nya slavar från Afrika skulle göras fri på kolonin, och att alla på ön, boende eller dit ankomna, hade rätten att utrusta slavskepp till Afrika. Hildebrand poängterar här att detta beslut var underskrivet av kungen, och att han därmed åter igen sanktionerade slavhandeln på ön.¹²²

¹¹⁸ Hildebrand, Ingegerd, *Den svenska kolonin S:t Barthélemy och Västindiska kompaniet fram till 1796* (Lund, 1951) s. 139

¹¹⁹ Ibid. s. 142

¹²⁰ Ibid. s. 143

¹²¹ Ibid. s. 183-184

¹²² Ibid. s. 184

Hildebrand skriver även om Röhl och Hansen, två representanter för Västindiska kompaniet, och deras förslag till kompaniet om att utrusta ett skepp för att fara till Afrika. Hon skriver att männen erbjöd kompaniet att vara med. Direktionen lät dock meddela att då intressenterna i Västindiska kompaniet inte ville ha något med slavhandeln att göra, så måste direktionen följa den linjen och avstå. Hildebrand menar att detta är märkligt då den första bolagsstämman inom kompaniet hölls 1794, och att denna expedition var påtänkt 1791, då man således inte hade kunnat rådslå med intressenterna.¹²³ Ännu en person som hade anknytning till kompaniet, men ändå var inblandad i slavhandeln var Lars Rejmers P:son. Kring detta skriver Hildebrand att ”Vi ha redan antytt, att Lars Rejmers P:son drivit egen slavhandel. man har dock varit påfallande mån om att dölja detta förhållande för eftervärlden, och vi ha den tämlige frispråkige Norderling att tacka för att saken kan avslöjas.”¹²⁴ Norderling var justitiarie inom Västindiska kompaniet och stationerad på ön.

Dick Harrison menar att Göran Skyttes bok *Det kungliga svenska slaveriet* från 1986 är en av de få böcker som skrivits om denna fas i den svenska historien.¹²⁵ I boken beskriver Skytte situationen på kolonin och den kungliga relationen till slaveriet och slavarna på ön. Skytte beskriver hur kommandanten på ön von Rajalin föreslår till kungen år 1785 att man ska utrusta ett skepp som ska fara till Afrika för att hämta hem slavar. Kungen säger dock nej till detta förslag, på grund av ekonomiska skäl, men skriver i ett brev till Rajalin att det kan komma att ske vid ett senare tillfälle. Skytte skriver att ”Kungen vill satsa på Negerhandeln – men han avvaktar det rätta tillfället.”¹²⁶

Vad det gäller Västindiska kompaniet och dess privilegier skriver Skytte att kungen har låtit aktieägarna förstå att ”Bland annat är det både troligt och sannolikt att man kan tjäna stora pengar på slavhandel i Västindien.”¹²⁷ samt poängterar Skytte att kompaniets privilegier innebär att ”Kungen sanktionerar här formellt och officiellt svensk slavhandel.”¹²⁸

Skytte beskriver sedan den opposition mot slavhandeln som började växa sig starkare i Europa under denna tid. Han pekar på revolution i Amerika, starka antislateri strömningar i

¹²³ Hildebrand (Lund, 1951) s. 222-223

¹²⁴ Ibid. s. 226

¹²⁵ Harrison (Lund, 2007) s. 301

¹²⁶ Skytte, Göran, *Det kungliga svenska slaveriet* (Stockholm, 1986) s. 35-37

¹²⁷ Ibid. s. 39

¹²⁸ Ibid. s. 41

England och Frankrike och även i Sverige, där man bildar ett förbund i Norrköping som ska verka emot slaveriet med en expedition till Afrika. Vad gäller den svenska kronans agerande i frågan skriver Skytte följande; ”Och det är just i denna brytningstid som den svenske tjusarkungen skaffar sig en egen slavö i Västindien. Och det är just i denna brytningstid som han startar det Västindiska kompaniet och ger detta bolag rätt att handla med neger-slavar.”¹²⁹

År 1787 fick St. Barthélemy en ny kommandant, då Rajalin valt att åka hem till Sverige, vid namn Rosenstein. Han inför 1787 en ny polis – och ordningsstadga som reglerar slavarnas ställning på kolonin. Skytte menar att detta är en central punkt i kolonins historia, då det från och med nu finns en officiell svensk lag för slavar och de fria svarta. Skytte diskuterar här Högström och hans bok, där Skytte menar att Högström helt förbisett denna nya lag, då han inte nämner den, vilket enligt Skytte är helt enligt den oscariska tidsandan som Högström var verksam under. Skytte nämner även Hildebrands doktorsavhandling där han menar att hon nämner den nya lagen, men endast på två och en halv rad. Skytte menar således att ”Man kan alltså utan vidare slå fast, att den officiella svenska historiska vetenskapen tiger om den svenska guvernören Rosenteins svenska slavlagar på den svenska ön S:t Barthelemy.”¹³⁰

År 1789 sker revolutionen i Paris och den revolutionära nationalförsamlingen tar makten, denna revolution sprider sig även till de franska kolonierna i Västindien, där slavarerna gör uppror på vissa av öarna. Skytte beskriver hur Sverige agerade under denna tid och vad som skedde på den svenska kolonin i Västindien. Han pekar på den nya lagstiftningen som kom 1790, vilket innebar en ny tulltaxa och författning, som Skytte menar syftade till att göra ön till ett centrum för slavhandeln i den karibiska övärlden. Den nya tulltaxan innebar fri införsel och handel av slavar eller nyinkomna från Afrika för alla nationer. Detta menar Skytte pekar på att St. Barthélemy nu var öppen för fullständigt fri handel med slavar som kom direkt från Afrika.¹³¹

När Gustav III dör 1792 tillsätts en förmyndarregering då kronprinsen ännu är minderårig. Denna förmyndarregering måste nu ta ställning till slavhandeln och Västindiska kompaniet, då kronprinsen ärvt majoriteten av kompaniet. Röhl och Hansen har tidigare föreslagit att kompaniet ska fara till Afrika för att hämta slavar, men fått avslag. Skytte menar att de två

¹²⁹ Skytte (Stockholm, 1986) s. 44

¹³⁰ Ibid. s. 47-48

¹³¹ Ibid. s. 59-61

männen istället tog saken i egna händer, utrustade två skepp, som gör flera expeditioner till Afrika. Dessa expeditioner utfördes tillsammans med en man vid namn Rejmers, som var ledamot i direktionen för Västindiska kompaniet. Skytte skriver; ”Officiellt säger Rejmers alltså nej till slavhandel för kompaniets räkning, men bakom kulisserna bedriver han samtidigt slavhandel som privatperson med Röhl och Hansen.”¹³²

Skytte använder sig av Euphraséns beskrivning kring bestraffningen av slavar där Euphrasén beskriver hur varje slavägare hade sin egen lag som de kunde bestraffa sina slavar efter, och att slavägaren ägde rättigheter att behandla sin slav som han behagade. Detta ställer Skytte emot Rosenteins slavlag, där det stod att om en slav förtjänade mer än 29 piskrapp skulle detta ärende överlämnas till den juridiskt ansvarige på ön. Dessa skillnader inom lagen tolkar Skytte som att ”det är uppenbart att det privata kapitalet struntar i de regler som samhället låter instifta. Det är uppenbart att slavägarna struntar i den lille fete Rosensteins dekret, de gör som de vill, de gör som de alltid gjort.”¹³³

Skytte ägnar ett kapitel åt avskaffandet av slaveriet och slavhandeln, där han menar att Sverige hamnade i en besvärlig situation när England, Danmark och Frankrike alla bestämde sig för att förbjuda slavhandeln. Skytte menar att ”Å ena sidan gör vi några allmänna uttalanden om att vi också är emot handeln med slavar. Å andra sidan fortsätter vi att släppa in slavskeppen i den svenska hamnen Gustavia på den svenska ön St. Barthelemy.”¹³⁴

Inom detta ämne så kan det vara intressant att se vilka källor de olika författarna har använt sig av. Det handlar inte om att ta upp varenda källa, utan snarare se vilka författarna citerar och varifrån de hämtar sina argument.

Swahn och Jennerstens bok innehåller inga fotnoter och där de väljer att citera någon när det kommer till slavernas situation, använder de sig av Euphrasén. Citatet används för att exemplifiera hur upprörande skildringar från slavernas liv kunde se ut.¹³⁵

Sjögren använder sig uteslutande av tidigare litteratur däribland Hildebrands doktorsavhandling. Han använder sig dock inte av några fotnoter eller ger några hänvisningar

¹³² Skytte (Stockholm, 1986) s. 69-70

¹³³ Ibid. s. 81

¹³⁴ Ibid. s. 106

¹³⁵ Swahn & Jennersten (Höganäs, 1985) s. 45

till varifrån han läst ett särskilt citat i Hildebrands avhandling, som hos Hildebrands tagits från originalhandlingarna.

Hildebrand har tagit del av det material som finns på Riksarkivet, samt relevanta tidningar såsom *The Report of St. Bartholomew*. Hon använder fotnoter, vilket gör det lätt för läsaren att härleda varifrån informationen kommit. Likaså har Jonsson tagit del av arkivmaterialet samt läst Carlander och Högströms böcker.

Skytte har också läst Högström, Holmberg, Dahlman och Euphrasén, samt Hildebrand, Swahn och Jennersten och Sjögrens böcker. Han har även tagit del av materialet som finns på Riksarkivet samt tidningar. I boken citerar han Hildebrand och Euphrasén. Han använder dock inga fotnoter eller hänvisningar i texten, annat än att han skriver att han sitter på Riksarkivet i Stockholm.¹³⁶

¹³⁶ Skytte (Stockholm, 1986) s. 48

3 AVSLUTANDE DISKUSSION OCH ANALYS

3.1 Vad säger originalkällorna om slavarna?

Då det finns en stor mängd material av originalkällor kan ej detta urval ses som en fullständig redovisning av det arkivmaterial som finns. Men med detta kan vi kanske få en liten bild av vad arkivmaterialet samt samtida tidningar kan ge forskaren.

Det som tydligt visas i detta lilla urval är att det finns skrivelser om slavarna på St. Barthélemy då ön var en svensk koloni och Sveriges del i slavhandeln. De regler och lagar som stiftades kan ge oss en bild av hur slavarna skulle behandlas enligt lagen, men kan samtidigt inte ge en bild av hur det bestraffning verkligen såg ut. Enligt Rosensteins lagar från 1790 hade slavarna väldigt lite frihet. Något värt att notera är det faktum att de inte fick samlas på plantager nära städerna eller på stora vägar. Detta kan sättas in i kontexten av en rädsla hos makten för slavuppror, såsom hade skett på andra karibiska kolonier. I dessa lagar togs det även mycket mer utrymme att förkunna vad en slav inte fick göra, och vad en ägare hade rätt att göra mot slaven, än slavägarens skyldigheter gentemot slaven. Dessa skyldigheter täcktes in i ett fåtal rader, där det stod att slaven har rätt till mat och kläder, samt att inte bli övergiven. De vita, slavägarna inkluderade, fick å andra sidan rätten att ta slavens varor, när denne befann sig på landet, om denne inte kunde uppvisa skäligena dokument. Intressant är här också att den svenska kungen fick ta del av vinsten, där det som beslagtogs skulle delas lika mellan kungen och den som ertappat slaven. Denna artikel i lagen kan tyda på att kungen ämnade att slavarna skulle vara så lukrativa som möjligt för den svenska kronan.

Arkivmaterialet kan som sagt ge läsaren en mängd information, men det finns även problem med det. Ett källkritiskt problem har att göra med språkbarriärer. Mycket av materialet är skrivet på franska, svenska och engelska, vilket kan medföra tolkningsfel samt översättningsfel. Eller helt enkelt att forskaren missar en väsentlig del av ett sammanhang för att dokumentet är skrivet på ett främmande språk. Samtidigt måste även skrivelserna ses i deras kontext, samt att det ofta handlade om officiella brev. Häri kan vi inte lita på att allt som står är antingen sanningsenligt eller utförligt dokumenterat. Därför är det viktigt att reflektera över vad ett specifikt brev eller skrivelse ämnar säga mottagaren och i vilket ärende det var skrivet.

Men faktum kvarstår att det finns en stor mängd material, såsom dokumentation över inkomna skepp och deras varor, som kan användas vid vidare forskning om St. Barthélemy,

för att ge en större bild av hur slavarna hade det på kolonin. Samt även att undersöka vidare Sveriges inblandning i den transatlantiska slavhandeln, något som inte diskuteras i någon större utsträckning inom den svenska historieskrivningen.

3.2 Hur beskrivs slavarnas leverne på St. Barthélemy i den samtida litteraturen?

Här skiljer sig beskrivningarna ganska markant. Dahlman, som har återgett en av de första skildringarna av den nya svenska kolonin, beskriver slavarnas lott som mildare än på andra karibiska öar. Samtidigt går han inte närmare in på vad detta innebär, förutom att det beror på avsaknaden av stora sockerplantage. Detta kan de som har en förförståelse av slaveriet och situationen på socker plantagen kanske anse som skäl nog, men jag anser ändå att det finns en poäng med att ställa sig frågande till att ta denna skildring för sant. Även om de hade det mildare, hur var deras vardag? Det är fortfarande intressant.

För att då få en inblick i slavarnas vardag kan vi vända oss till Euphrasén som flitigt dokumenterat kläder, mat, sysslor och bestraffning hos slavarna på ön. De skildringar han återger om bestraffningar av slavarna är detaljrika och målande. Det är intressant att notera att Högström, vars skildringar kommer från samma tidsperiod, inte alls ger denna skildring av slavarnas situation. Något som Sjögren tar fasta på. Högström beskriver snarare slavemancipationen och hur det gick till. Euphrasén beskriver även de lagar som slavarna lydde under, där han konstaterar att slavägarna gjorde lite som de ville. Carlander, som inte heller ägnar för mycket tid åt slavarnas situation, beskriver även han lagarna på ön.

Om vi ser på vad Euphrasén säger angående lagarna på ön, och ställer de utsagorna mot de lagar som trycktes 1790, finns det ganska stora diskrepanser. Euphrasén menade att slavägarna fick straffa sin slav när helst och hur helst han ville, fast dock inte med mer än 29 piskrapp, medan lagarna säger att slavägaren ska behandla sin slav humanit. Att Euphrasén skriver att slavägaren fick slå sin slav tills hans sinne lagt sig, kan tolkas som att det inte alltid handlade om att slaven gjort sig förtjänt av bestraffningen.

En viktig aspekt att ha i beaktande vad det gäller de samtida skildringarna är tidens diskurs vad gäller de moraliska frågorna kring slavhandeln. Det som visar sig i materialet är en fokus på just handeln av slavar, då det var det som var aktuellt. Behandlingen och lagarna om slavarna på kolonin hamnar således i skymundan, förutom hos Euphrasén. Detta kan också ses i ljuset av tidens diskurs, där man förbjöd själva handeln av slavarna innan man avskaffade

själva slaveriet på kolonierna i Västindien. Det är även viktigt att komma ihåg att de reseskildringar som har återgetts också kan innehålla moraliska spår eller en inre agenda. Vi kan inte med säkerhet anta eller förutsätta att Euphrasén beskriver allt, eller vilken agenda han hade med vad han skrev, förutom det han skickades dit för, nämligen att dokumentera. Vidare kan det problematiseras med vilka författarna var. Dahlman, kan man anta hade en mer humanistisk syn, medan de tjänstemän som beskrivit ön hade en större fokus på det ekonomiska.

3.3 Hur beskrivs slavarnas leverne på St. Barthélemy från 1900-talet fram till idag?

Om det skilde sig åt mellan de samtida författarna, skiljer det sig mer hos de nutida författarna. Swahn och Jennersten använder sig av ett citat från Euphrasén för att belysa hur en skildring kunde se ut från den tiden. Efter citaten antyder författarna att, det var väl inte så farligt, genom att skriva "Nåja". Detta ord kan tolkas som ett sätt att nedvärdera eller förminska Euphraséns utsago. De fortsätter med att försöka mildra det läsaren precis läst, om bestraffningen av slavar, med att likställa slavarna på kolonin med tjänstehjon hemma i Sverige. Detta tycker jag blir en helt befängd jämförelse, där författarna jämför slavar och tjänstehjon, fastän det svenska slaveriet i Sverige som institution avskaffades under 1300-talet. Något som även Jonsson poängterar, samtidigt som hon menar att det svenska slavägandet inte alls slutade på 1300-talet, då man hade slavar på St. Barthélemy. Detta försök, hos Swahn och Jennersten, i att förmildra bestraffningen av slavar kan tolkas som ett sätt att urskulda sig och försöka avsäga sig en del av ansvaret, då det helt enkelt inte var så illa som det låter. Detta är en möjlig tolkning, medan en annan tolkning skulle vara att de säger till sina läsare att "vi" som svenskar också har behandlat människor illa, som trälarna i Sverige, och att Euphraséns moraliska indignation kanske inte är så berättigad.

Skytte å andra sidan använder sig av väldigt målande beskrivningar och ord som tjusarkung och den lille fete när han beskriver de som var inblandade i slavhandeln. Detta kan tolkas som ett sätt att poängtera hur fel de hade, eller hur ignorant och fel ute dessa personer var. Hela Skyttes framtoning och ordval antyder ett ogillande för de inblandade i slaveriet. Känslan är att boken är ett sätt att skuldbelägga de aktiva parterna och föra fram detta i ljuset. Detta syns även då han kritiserar Hildebrand och Högström. Med Högström menar han att hans ovilja att skriva om slaveriet handlade om den oscarianska andan han verkade under. Högström tillskrivs här en viss ståndpunkt baserad på en tidsepok, som kan stämma överens, men en intressant fråga är dock om det är ett korrekt antagande? Hildebrand får kritik för att hon inte

nämner den nya slavlagen. Skytte antyder således att hon är en del av det svenska forskarsamhälle som inte vill kännas vid Rosensteins nya slavlag. Även Skytte använder Euphraséns skildringar, men på ett helt annat vis än Swahn och Jennersten. Skytte citerar Euphrasén som ett bevis på att slavägarna gjorde som de ville med sina slavar och inte följde den nya slavlagen. Det är här intressant hur författarna har använt sig av samma källa, men på två helt olika sätt. De har alla valt att använda källan på det vis som främjar den egna agendan, eller de som de vill sända ut till läsaren.

Hildebrand är genomgående rätt konkret och saklig i sitt berättande om slavarnas situation. Vid tillfällen lägger hon in egna värderingar, såsom att hon var förbluffad över Gustav III brev angående det internationella samarbetet mot slaveriet. Denna förbluffning kan dock också vara över det faktum att kungen säger en sak och gör en annan. Vid ytterligare ett tillfälle väljer hon att lägga in förmildrande omständigheter efter att hon beskrivit att Västindiska kompaniet fick rätten att bedriva slavhandel. Hon skriver då ”att det förtjänar att omnämnas att” Sverige också verkade emot slaveriet med sitt i Nyköping startade förbund. Detta kan tolkas som ett sätt att inte bre på allt för mycket skuld, genom att påvisa att Sverige trots allt också verkade emot slaveriet. Dock följer ingen längre redovisning av denna goda gärning.

Vidare skriver Hildebrand att den svenska befolkningen var emot slavhandeln i USA, men här ger hon heller ingen bakgrund. Hur tedde sig motståndet? Och var det endast ett motstånd mot slaveriet i USA? Vad visste den svenska befolkningen om slavarna på St. Barthélemy?

Sjögren inleder sitt kapitel om slaveriet med att konstatera att kungen utförde en kupp. Användandet av ordet kupp, som kan tolkas som något lömskt, kan tolkas som ett ställningstagande från Sjögrens sida, där han vill uppmärksamma det negativa i den svenska slaverihistorien. Samtidigt kan det också, utifrån den kontexten som Sjögren befann sig i, handla mer om ett sätt att beskriva vad som skedde, och inte om egna värderingar från Sjögrens sida. När Sjögren sedan går vidare för att diskutera Västindiska kompaniets privilegier att bedriva slavhandel i Afrika, citerar han Högström. Han påpekar att Högström inte har undersökt detta närmare och antyder att det kanske ännu var ett känsligt ämne på Högströms tid. Vidare skriver han ”Den ädla gärningen att avskaffa slaveriet ägnade samme författare betydligt fler rader” där han syftar på Högström. En möjlig tolkning av denna mening kan vara att kritisera Högström för att han inte var villig att diskutera Västindiska

kompaniets rätt att bedriva slavhandel, men han var mer än villig att beskriva slavemancipationen, vilket kan ses som något positivt för Sverige.

Intressant är även att den sentida forskningen, däribland Harrison och Thorén, pekar på vikten av att uppmärksamma den svenska inblandningen i slavhandeln, oavsett hur stor den var. Jag tror även här vi kan dra paralleller till läroböcker inom ämnet historia, där St. Barthélemy som svensk koloni och slavarna på ön lyser med sin frånvaro. Enligt teorier om historiografi och historiebruk så skrivs historien inom en kontext och med en ledande elit som visar vägen. Om den tidigare forskningen visar på en vilja att undanskuffa och dölja det svenska ansvaret, så är det förståeligt att det har blivit så. Samtidigt är det även viktigt att poängtera att det istället inte ska bli två motpoler, där det antingen handlar om att avsäga sig ansvar till att regelrätt beskylla och anklaga. Men samtidigt tror jag inte heller att det handlar fullt ut om den nutida forskningens vilja att lyfta fram, då Skyttes bok är från 1986, endast ett år senare än Swahn och Jennerstens bok, och de böckerna är varandras motsatser.

Hur en författare eller forskare väljer att skriva handlar mer om vad de vill sända ut till läsaren. Detta till trots tror jag att det finns en poäng i att diskurser förändras över tid, och att ju längre bort man kommer från historien, desto viktigare kan det kännas och desto mindre känsligt blir det att lyfta fram de möjligt negativa skeenden i det egna nationens historia.

Efter en kort redovisning av författarnas källor kan det konstateras att det finns en stor rundgång bland dessa författare. De har alla läst varandras böcker eller avhandlingar, samt läst samma källmaterial. Detta till trots skiljer sig sättet *hur* de beskriver slavarnas situation på ön, och det är detta som är intressant. Samtidigt kan man ställa sig frågan varför författare väljer att skriva om St. Barthélemy om de inte kommer fram till något nytt? Här kan man kanske se till vilka källor de således väljer att använda, och hur de använder dem. Samt hur de citerar varandra och ställer sig i relation till den tidigare skrivningen. Här kan vi kanske se hur man försöker legitimera historien genom att inte nödvändigtvis ta upp något nytt, utan snarare se det ur ett annat perspektiv. I största sannolikhet det synsätt som finns under den rådande diskursen för de enskilda författarna.

3.4 Sammanfattande diskussion

En intressant jämförelse är även den mellan de samtida och sentida författarna. En viktig skillnad mellan den samtida och nutida litteraturen som här har presenterats är diskurserna

och hur de har format vad fokus lagts på. I den samtida litteraturen, innan 1900-talet, fanns det en moralisk diskurs kring själva handeln av slavar. Det ser vi även i den litteraturen, där fokus ligger på handeln och kompaniets ansvar och skeende. Detta skiljer sig sedan mot den mer sentida litteraturen, där den moraliska diskursen ter sig ha förflyttats till själva behandlingen av slaverna på ön, samt den moraliska frågan kring slavar i kolonier i sig. Här ligger fokus inte lika mycket på de ekonomiska aspekter inom slavhandeln, förutom hos Hildebrand. Dessa två skilda moraliska diskurser kan kanske i viss mån förklara vilket källmaterial som använts samt hur skribenterna valt att framställa vissa aspekter och skeenden. Vi måste också ha i åtanke de möjliga egenintressen som författare kan ha för att uttrycka sitt missnöje eller kritik mot en viss sorts makthavare. Något som också är intressant är att det inte ha gjorts några uppmärksammade eller kanske inte gjorts alls, några jämförande studier mellan St. Barthélemy och de andra svenska kolonierna, såsom i USA och Afrika. Trots att de innehades av Sverige under olika tidsepoker, kunde denna jämförelse eller parallelldragning ge ytterligare kunskap om Sveriges del i kolonialismen.

Något även värt att ha i åtanke är de olika uppdrag eller olika ställningar inom historieskrivningen som de olika författarna innehar. Det finns således en skillnad mellan Skytte, vars bok bör ses som ett mer journalistiskt alster, än Hildebrand, vars bok är en avhandling. Detta kommer återigen tillbaka till frågan om sändarens mening med sin text.

Ytterligare en intressant fråga är varför det skrivits så lite om St. Barthélemy, och då framförallt en till synes lucka från 1880-talet fram till 1950-talet. Då källmaterialet har varit konstant under denna period, fram tills idag, kan en möjlig förklaring vara att det inte setts som intressant snarare än något som skulle döljas.

I relation till de teoretiska perspektiven om historiografi kan vi här se hur både mer vetenskapliga och icke vetenskapliga texter beskriver samma skeenden på olika sätt, baserade på samma fakta. Vad de olika författarna har valt att lägga fokus på och framhäva har troligtvis påverkats av den kontext som de befann sig i när texten producerades, men också vad syftet med framställandet har varit. Häre kanske de största skillnaderna ligger, där Skyttes framställning ter sig som en kritik av makten, och detta kan bero på hans egen inställning till monarki och makt. De luckor som finns vad gäller historieskrivningen av St. Barthélemy kan också ses som ett slags icke-bruk av historien, där man inte velat av olika skäl diskutera den

svenska kolonin. Ett sätt att bortse från historien för att legitimera det nuvarande samhället och därmed inte sammankoppla dåtiden med nutiden, på grund av en möjlig negativ historia.

Vad det gäller originalkällorna och vad de har att bidra med till forskningen så kan jag känna att det ändå finns mycket information som inte har uppmärksamats eller kanske inte funnits intressant. Istället för att försöka bevisa en poäng, eller endast använda sig av de källor som styrker det egna argumentet eller historieskrivningen, skulle den information som finns kunna belysas för att beskriva hur det såg ut, utan den moraliserande aspekten.

3.5 Sammanfattning

Syftet med uppsatsen är att belysa hur samtida och sentida författare har beskrivit slavarnas leverne på den forna svenska kolonin St. Barthélemy. Kolonin ägdes av Sverige mellan 1784-1878.

Slaveri som fenomen är ett brett område där det har forskats oerhört mycket. Slaveri kan delas upp i två olika system, där det skiljer sig mellan det symbiotiska och det parasitära systemet. Sverige hade också sin egen form av slaveri, träldomen, som avskaffades under 1300-talet. Sveriges inblandning i den transatlantiska slavhandeln var inte lika utbredd som övriga europeiska nationer, men Sverige var i allra högsta grad delaktiga, då den svenska kolonin agerade som frihamn samt det faktum att det fanns slavar på St. Barthélemy.

Undersökningen i uppsatsen ses i ljuset av historiografi och historiebruk, där framställningen av historien är vad som är viktigast. De samtida texterna har överlag en större fokus på slavhandeln i sig, snarare än slavarnas leverne på kolonin. Detta kan förstås i och med den rådande diskursen, där avskaffandet av slavhandeln var ett debatterat ämne under denna tid. Det är således här de samtida författarna lägger de moraliska värderingarna och uppehåller sig främst vid. I den sentida litteraturen eller forskningen, syns ett annat fokus, där framställningen av slavarnas leverne på kolonin betonas.

Slutsatserna och analysen visar just på skillnaderna mellan de samtida och sentida texterna, samt skillnaderna mellan de olika författarna i sig. Dessa skillnader bör också ses i ljuset av de kontexterna som författarna varit verksamma under

4. Litteraturförteckning

Arkivmaterial

Riksarkivet Marieberg

RA:s Ämnessamlingar

Handel och Sjöfart

Volym: 9, 160, 169, 186

S:t Barthélemysamlingen (SBS)

Volym: 1A, 1B, 22A, 26A

Utrikesdepartementet med föregångare

Volym: 304, 305

Otryckta källor

Vetenskapsradion: Historia, Stockholm, Sverige Radio, P1 2007-09-06

Tryckta källor

Forum för levande historia, *Slaveri då och nu. Rätten till frihet*, 2007

Tidningar

Aftonbladet, 6 & 8 mars 1878

Dagens Nyheter, 8 mars 1878

The Report of St. Bartholomew, 1804-1819

Litteratur

Alexander, George William, *Några ord om slafhandeln och slafveriet, tillegnade svenska folket.*, Stockholm, 1840

Aronsson, Peter, *Historiebruk: att använda det förflutna*, Studentlitteratur, Lund, 2004

Blackburn, Robin, *The overthrow of Colonial Slavery 1776-1848*, Verso, London, 1988

Beckman, Svante (red.), *Kulturaliseringens samhälle: problemorienterad kulturvetenskaplig forskning vid Tema Q 2002-2012*, Tema kultur och samhälle, Linköpings universitet, Linköping, 2012

Bååth-Holmberg, Cecilia, *Kampen för och emot negerlafveriet: ett blad ur Förenata staternas historia*, Fahlcrantz, Stockholm, 1896

Carlander, Christopher, *Resan till S:t Barthélemy*, Vetenskapsakad., Stockholm, 1979

Danielsson Malmros, Ingmarie, *Det var en gång ett land-: berättelser om svenskhet i historieläroböcker och elevers föreställningsvärldar*, Agering, Diss. Lund : Lunds universitet, 2012, Höör, 2012

Drescher, Seymour & Engerman, Stanley L. (red.), *A historical guide to world slavery*, Oxford Univ. Press, New York, 1998

Eivergård, Mikael (red.), *Kulturarv och historiebruk*, Jamtli, Östersund, 2005

Eliasson, Per (red.), *Historiedidaktik i Norden 9. Del 1 : historiemedvetande - historiebruk*, Malmö högskola, Malmö, 2012

Engerman, Stanley, Drescher, Seymour & Paquette, Robert (red.), *Slavery*, Oxford University Press, New York, 2001

Esaiasson, Peter, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 4., [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012

Euphrasén, Bengt Anders, *Beskrifning öfver svenska vestindiska ön St. Barthelemi, samt öarne St. Eustache och St. Christopher. Af Bengt And. Euphrasén*. Stockholm, tryckt hos Anders Zetterberg, 1795., Stockholm, 1795

Harrison, Dick, *Slaveri: en världshistoria om ofrihet. 1500 till 1800*, Historiska media, Lund, 2007

Hellspong, Lennart & Ledin, Per, *Vägar genom texten: handbok i brukstextanalys*, Studentlitteratur, Lund, 1997

Hildebrand, Ingegerd, *Den svenska kolonin S:t Barthélemy och Västindiska kompaniet fram till 1796*, PH. Lindstedts universitetsbokhandel, Diss. Lund : Univ.,Lund, 1951

Hyrenius, Hannes, *Royal Swedish slaves*, Demographic research inst., Univ. of Gothenburg [Forskargruppen för demografi, Göteborgs univ.], Gothenburg, 1977

Högström, Erik Olof Emanuel, *S. Barthelemy under sven[s]kt välde*, Almqvist & Wiksell, Diss. Upsala : Univ., 1888,Upsala, 1888

Jonsson, Lena, *St Barthélemy 1784-1878 - svensk koloni i 94 år: en mycket liten ö i Västindien med en fascinerande historia*, Svenska S:t Barthélemysällskapet i samarbete med Roger Richter Reklamkonsult, [Sverige], 2004

Karras, Ruth Mazo, *Slavery and society in medieval Scandinavia*, Yale univ. press, New Haven, 1988

Kent, Neil, *The soul of the North: a social, architectural and cultural history of the Nordic countries, 1700-1940*, 1. paperback ed., Reaktion Books, London, 2001[2000]

Kent, Neil, *A concise history of Sweden*, Cambridge University Press, Cambridge, 2008

Lengellé, Maurice, *Slaveriet*, 1. uppl., Alhambra, Furulund, 1993

Lindkvist, Thomas & Myrdal, Janke (red.), *Trälrar: ofria i agrarsamhället från vikingatid till medeltid*, Nordiska museets förl., Stockholm, 2003

Luthin, Reinhard H. (1934) "St. Bartholomew: Sweden's Colonial and Diplomatic Adventure in the Caribbean" *The Hispanic American Historical Review*, Vol. 14, nr. 3

Pallin, Johan Rudolf, *Lärobok i nya tidens historia för allmänna läroverkens högre klasser*, 5., omarb. uppl., Norstedt, Stockholm, 1903

Skytte, Göran, *Det kungliga svenska slaveriet*, Askelin & Hägglund, Stockholm, 1986

Sjögren, Bengt, *Ön som Sverige sålde: [S:t Barthélemy]*, Zinderman, Göteborg, 1966

Swahn, Jan-Öjvind & Jennersten, Ola, *Saint-Barthélemy: Sveriges sista koloni*, Wiken, Höganäs, 1985

Tingbrand, Per, *Med svenska örlogsmän till St Barthélemy 1785-1994*, Marinlitteraturfören., Karlskrona, 1997

Thorén, Fredrik (2013) ”Svenska slavar” *BBC Historia i fokus*, nr 2. Växjö

Zander, Ulf, *Fornstora dagar, moderna tider: bruk av och debatter om svensk historia från sekelskifte till sekelskifte*, Nordic Academic Press, Diss. Lund : Univ., 2001, Lund, 2001

Internet

Historiografi, Nationalencyklopedin, 2013-05-26
<http://www.ne.se/lang/historiografi>

Kolonin St Barthélemy 1784-1878 (2007) 2013-02-14.
<http://www.historiesajten.se/handelser2.asp?id=49>